

Terorizam - prijetnja nacionalnoj sigurnosti u suvremenom dobu

Polić, Ivan

Master's thesis / Diplomski rad

2023

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Split, University Department for Forensic Sciences / Sveučilište u Splitu, Sveučilišni odjel za forenzične znanosti**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:227:304605>

Rights / Prava: [Attribution-NonCommercial 3.0 Unported](#) / [Imenovanje-Nekomercijalno 3.0](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-12-27**

SVEUČILIŠTE
U
SPLITU

SVEUČILIŠNI
ODJEL ZA
FORENZIČNE
ZNANOSTI

Repository / Repozitorij:

[Repository of University Department for Forensic Sciences](#)

UNIVERSITY OF SPLIT

SVEUČILIŠTE U SPLITU

**SVEUČILIŠNI ODJEL ZA
FORENZIČNE ZNANOSTI**

MENADŽMENT U VATROGASTVU I ISTRAGE POŽARA

DIPLOMSKI RAD

**TERORIZAM – PRIJETNJA NACIONALNOJ SIGURNOSTI U
SUVREMENOM DOBU**

IVAN POLIĆ

Split, rujan 2023.

SVEUČILIŠTE U SPLITU
SVEUČILIŠNI ODJEL ZA
FORENZIČNE ZNANOSTI

MENADŽMENT U VATROGASTVU I ISTRAGE POŽARA

DIPLOMSKI RAD

TERORIZAM – PRIJETNJA NACIONALNOJ SIGURNOSTI U
SUVREMENOM DOBU

MENTOR: prof. dr. sc. Krunoslav Antoliš

IVAN POLIĆ

Matični broj studenta:

759/2021.

Split, rujan 2023.

Rad je izrađen u Sveučilišnom odjelu za forenzične znanosti Sveučilišta u Splitu pod nadzorom mentora prof. dr. sc. Krunoslava Antoliša u razdoblju od ožujka do kolovoza 2023. godine.

Datum predaje diplomskog rada: 21. 8. 2023. godine.

Datum prihvatanja rada: 24. 8. 2023. godine.

Datum usmenog polaganja:

Povjerenstvo: 1. doc. dr. sc. Tonći Prodan
2. izv. prof. dr. sc. Marija Boban
3. prof. dr. sc. Krunoslav Antoliš

SADRŽAJ

1. UVOD.....	1
1.1. Ciljevi rada.....	2
1.2. Hipoteze rada.....	2
1.3. Struktura rada.....	3
2. TERORIZAM.....	4
1.1. Povijest terorizma.....	6
1.2. Karakteristike terorizma.....	9
1.3. Terorizam kao globalna sigurnosna prijetnja.....	10
1.4. Terorizam – antiglobalizacijsko djelovanje.....	12
1.4.1. Terorizam i mediji.....	14
1.5. Žrtve terorizma.....	15
1.6. Ograničavanje ljudskih prava i borba protiv terorizma.....	17
1.7. Vrste suvremenih terorističkih organizacija.....	18
1.7.1. Uzroci i ciljevi terorizma.....	20
1.7.2. Najaktivnije terorističke organizacije.....	22
3. POLITIČKI TERORIZAM I EKSTREMIZAM U ZAPADNOJ EUROPI U DRUGOJ POLOVICI 20. STOLJEĆA.....	24
3.1. Irska republikanska armija.....	25
3.2. Frakcija Crvene armije.....	28
4. TERORISTIČKI NAPADI U EU U RAZDOBLJU OD 2010. DO 2021. GODINE.....	29
4.1. Teroristički napadi u EU – prije i poslije migracijskog vala.....	29
4.2. Teroristički napadi u EU-u prema vrsti (2010. – 2021.).....	36
4.3. Uhićenja povezana s terorizmom u EU-u (2010. – 2021.).....	38
4.4. Teroristički napadi i uhićenja povezana s terorizmom u EU-u (2021.).....	38

4.5.	Odgovor EU na terorizam	39
4.6.	Sprječavanje radikalizacije.....	41
4.7.	Terorizam u EU-u: Teroristički napadi, smrtni slučajevi i uhićenja 2020. godine	41
4.8.	Izvršeni i spriječeni džihadistički napadi	45
5.	REZULTATI.....	47
6.	RASPRAVA	48
6.5.	Borba EU-a protiv terorizma.....	50
7.	ZAKLJUČAK.....	52
8.	LITERATURA	54
9.	POPIS TABLICA	57
10.	POPIS SLIKA	58
11.	SAŽETAK	59
12.	ŽIVOTOPIS.....	61
13.	IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI	62

1. UVOD

Suvremeni svijet suočava se s brojnim sigurnosnim prijetnjama i globalnim klimatskim promjenama u koje se ubrajaju pristup resursima energije, komunikacijska sigurnost, sigurnost informacijske infrastrukture. Nadalje, što se tiče sigurnosnih prijetnji posebno se izdvaja prijetnja koja je posljedica napada terorističkih organizacija i skupina terorista.

Sigurnosne strategije EU-a također naglašavaju brojne globalne izazove i prijetnje. Preciznije govoreći, to su širenje oružja za masovna uništenja, terorizam i organizirani kriminal, računalna (*cyber*) i energetska sigurnost, klimatske promjene i prijetnje piratstva. U ovom se radu izdvaja i analizira pojam terorizma koji se prikazuje i u formi antiglobalizacijskog učinka.

Pojam terorizma teško je jednoznačno opisati, jer je, kao što se može i zaključiti, u velikoj mjeri ispolitiziran, stoga ga je moguće tumačiti „prema potrebi“.

Kroz ovaj se diplomski rad obrađuje tema *Terorizam – prijetnja nacionalnoj sigurnosti u suvremenom dobu*. Navedena se tema obrađuje kroz tri osnovna dijela rada koja su podijeljena na poglavlja. Spomenuta poglavlja se detaljnije navode u dijelu koji govori o strukturi rada.

Terorizam je fenomen koji se često pojavljuje u povijesti, stoga su prisutni brojni naponi kako bi se suzbio. Borba protiv terorizma ima značajan utjecaj na dinamiku u liberalno-demokratskim društvima. Nažalost, pojedinci iz zapadnih zemalja također postaju mete terorističkih napada, što dodatno otvara pitanje sve obuhvatnijih sigurnosnih mjera koje provode vlasti.

1.1. Ciljevi rada

Ciljevi pisanja diplomskog rada, osim glavnog cilja koji podrazumijeva obradu teme, opisivanje i definiranje osnovnih pojmova koji su usko vezani za temu, ogledaju se u sljedećem:

1. prikazivanje i povezivanje glavnih pojmova vezanih za temu
2. prikazivanje i analiza stanja na prostoru EU-a
3. sumiranje prikazanih informacija i podataka i donošenje zaključaka
4. osvrt na napisani rad i obrađenu temu koji uključuje raspravu i zaključivanje teme.

Postavljanjem ciljeva i njihovim ostvarivanjem u pisanju rada, postiže se kvalitetniji i jasniji prikaz teme i društvenog stanja.

1.2. Hipoteze rada

„Prema općoj definiciji, hipoteza predstavlja misaoni odgovor o predmetu istraživanja, znanstveno temeljene pretpostavke o još nepoznatim svojstvima predmeta istraživanja koja se testiraju kroz znanstveno istraživanje i potom, ovisno o rezultata, potvrđuju, djelomično potvrđuju ili odbacuju“.¹

Hipoteze koje se pisanjem rada žele istražiti su sljedeće:

H0: Terorizam se svakodnevno izgrađuje i jača postavljajući više ciljeve u svojim misijama.

H1: Globalno gledajući, najviše terorističkih napada se događa u razvijenijim državama svijeta ili državama koje imaju određena bogatstva kao što su rude i slično.

¹Kukić, S. (2015). *Metodologija znanstvenog istraživanja*, Sarajevo: Sarajevo publishing, str. 380.

H2: Terorizam ima negativan utjecaj na napredovanje i razvoj gospodarstva, usporava poslovanje država i međusobnu suradnju.

H3: Svaki se teroristički napad mora shvatiti kao potencijalna prijetnja sigurnosti ne samo za susjedne, već i za druge države u svijetu, iako su u najvećoj su mjeri ugrožene upravo one koje se nalaze na kontinentu na kojem se dogodio napad.

Postavljanjem hipoteza predviđa se određeni dio zaključka istraživačkog dijela, ali i rada općenito. Želi se prikazati stanje vezano za pojam i pojavu terorizma u svijetu u vremenu tehnologije i njezina neprekidnog napretka.

1.3. Struktura rada

Ovaj rad je sastavljen od tri glavna dijela, a to su uvodni, glavni i zaključni dio rada. U uvodnom se dijelu nalaze pojašnjenja osnovnih pojmova koji se veanu za tematiku rada. Također, u ovom se dijelu nalazi uvod kao uvertira u rad, a u ovo su poglavlje uvršteni ciljevi rada koji se žele postići pisanjem i obradom teme. Štoviše, uvrštene su i hipoteze koje predstavljaju pretpostavke koje se žele istražiti, opovrgnuti ili potvrditi. Osim toga, u navedenom se dijelu nalazi i struktura rada koja prikazuje kratak sadržaj napisanog rada, a u nastavku se detaljnije navode i dijelovi rada, odnosno na kraju teksta ovog naslova. Drugi dio, točnije glavni dio rada, prikazuje razradu teme, koja se provodi navođenjem analiza dosada provedenih istraživanja prikazujući podatke, praćenja i analize određenog razdoblja na području EU-a. Jednako se tako prikazuje i rasprava koja označava osvrt na istraživanje i temelji se na osobnim viđenjima rezultata. Posljednji dio rada je zaključni dio u kojem se nalazi zaključak koji je skup osobnih zapažanja o iznesenim tezama i činjenicama. U zaključnom se dijelu nalaze i popis korištene literature tijekom izrade rada i obrade teme, sažetak i izjava o akademskoj čestitosti.

2. TERORIZAM

Nepobitna je činjenica da je pojam terorizma poznat od davnina. Važno je naglasiti kako još uvijek nije došlo do općeprihvaćenoga i konkretnoga opisa pojave terorizma, stoga se s punim pravom može istaknuti kako je „*terorizam fenomen koji je politički generiran, a podrazumijeva uporabu nasilja (terora) radi ostvarivanja (političkih) ciljeva*“.²

Terorizam je rezultat međusobno isprepletene kombinacije određenih čimbenika: povijesnih, političkih, socijalnih, kulturoloških, ideoloških, religijskih, gospodarskih, psiholoških, zbog čega se navedeni pojam smatra multidisciplinarnim.³

Naglašava se važnost razumijevanja uzroka terorizma, pri čemu se ističe kako se strategije borbe protiv terorizma usmjeravaju prema sprječavanju budućih terorističkih akcija i aktivnosti i da borba protiv terorizma ne obuhvaća samo reakciju na terorističke napade, već uključuje i šire strategije za sprječavanje terorizma u korijenu.“⁴ Za pravilno opisivanje pojave terorizma iznimno je važno poznavati njegove društvene i socijalne uvjete, što znači da su posljedice djelovanja terorizma i protuterorizma socijalnog karaktera. Navedeno potvrđuje i poznati teoretičar terorizma Jean Baudrillard.⁵

Tumačenje terorističkih napada postalo je svojevoljno, odnosno ono se može objasniti i kao djelovanje ljevičara i desničara, a dijelom i umjerenjaka kojima je cilj poljuljati stanje kod obje navedene strane.⁶ Baudrillard je spomenutom tehnikom objasnio pojam suvremenog terorizma, naglašavajući kako je riječ o „*teroru protiv terora*“.⁷

Dominantni sustav se može oduprijeti bilo kojem obliku antagonizma, ali ne i onome koji je strukturiran u obliku virusa. Primjerice, protiv „automatske reverzije vlastite sile, sustav ne može

² Bušljeta Tonković, A. (2014). *Suvremeni terorizam – globalna sigurnosna prijetnja i/ili oblik antiglobalizacijskog djelovanja*, Institut društvenih znanosti „Ivo Pilar“, Područni centar Gospić, 1–2, str. 277–292., dostupno na: [file:///C:/Users/WIN10/Downloads/Mostariensia_18_1-2%20\(1\)%20-%20Page%20279-294%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/WIN10/Downloads/Mostariensia_18_1-2%20(1)%20-%20Page%20279-294%20(1).pdf) (5. 7. 2023.);

³ Bilandžić, M., *Sjeme zla – elementi sociologije terorizma*, Plejada, Zagreb, 2010., str. 14.

⁴ *Ibidem*.

⁵ Bušljeta Tonković, A. (2014)., *op. cit.*, str. 276.

⁶ Michael Haralambos – Martin Holborn, (2002), *Sociologija, teme i perspektive*, Golden marketing, Zagreb.

⁷ Bušljeta Tonković, A. (2014)., *op. cit.*, str. 276.

učiniti ništa“.⁸ Baudrillard, koristeći se pojmom „četvrtog svjetskog rata“, navodi kako navedeni pojam „ne da mira bilo kakvom svjetskom poretku, bilo kojoj hegemonijskoj dominaciji – kad bi islam vladao svijetom, terorizam bi se okomio na islam, jer se upravo sam svijet odupire mondijalizaciji“.⁹

Terorizam je pojava koja ima odgovor na „mondijalizaciju“, ali takva pojava je nemoralne prirode. Štoviše, Baudrillard dovodi u pitanje zapadnu filozofiju školstva i pogled na odnos dobrog i lošeg, gdje situacije dobrog predstavljaju značajan uspon na svim poljima i ujedno označavaju poraz zla.
10

Prijelomni trenutak, koji je obilježio početak suvremenog vijeka terorizma, prema Baudrillardu je situacija u kojoj su teroristi: „*igrajući na vlastitu smrt ofenzivno i učinkovito, poslužili intuicijom goleme krhkosti protivnika, odnosno sustavom koji je gotovo dostigao savršenstvo i, sljedstveno, postao osjetljiv na najmanju posjekotinu*“.¹¹

Teroristi pomoću samoubojstava stvaraju oružje protiv sustava kojem je konačni cilj nulta smrt.¹²

N. Chomsky tumači postojanje dva načina pristupa proučavanju pojma terorizma, a to su:¹³

1. direktan i ozbiljan pristup proučavanju pojma – doslovni pristup
2. pristup u kojem se ovaj pojam upotrebljava kao oružje u službi određenog sustava moći – propagandistički pristup.

Za nastanak međunarodnog terorizma kakav je danas poznat, znanstvenici zasluge prepisuju SAD-u. Naime, pojam kojim se koristi teoretičar N. Chomsky podrazumijeva terorizam koji vodeće svjetske sile primjenjuju na putu k ostvarenju osobnih ciljeva političke i ekonomske naravi.¹⁴

⁸ Jean Baudrillard, *Duh terorizma*, Biblioteka Karantena, Dubrovnik, 2003., str. 10–11.

⁹ Bušljeta Tonković, A. (2014)., *op. cit.*, str. 276.–277.

¹⁰ Bušljeta Tonković, A. (2014)., *op. cit.*, str. 277.

¹¹ *Ibidem.*

¹² *Ibidem*, str. 277.

¹³ Noam Chomsky okarakteriziran je kao jedan od najistaknutijih kritičara tzv. američkoga imperijalizma i suvremenih globalizacijskih procesa.

¹⁴ Bušljeta Tonković, A. (2014)., *op. cit.*, str. 276.–277.; Usp. Jean-Francois Gayraud – David Senat, *Terorizam*, Jesenski i Turk, Zagreb, 2008., str. 32.

Neophodno je spomenuti i činjenicu da Chomsky terorizam opisuje kao „korištenje sredstava prisile, koji su usmjereni prema javnosti s ciljem postizanja političkih, religijskih, i drugih ciljeva“.¹⁵

Konkretnu definiciju terorizma kreirali su teoretičari Brenda i James Lutz¹⁶ koji smatraju kako terorizam sadrži šest ključnih elemenata: „terorizam uključuje korištenje ili prijetnju nasilja od strane organizirane grupe da bi se postigli politički ciljevi.“¹⁷ Nasilje je usmjereno protiv ciljane skupine ljudi koja premašuje neposredne žrtve koje su često nevine i civilne. Država može biti počinitelj nasilja ili cilj istog, činom terorizma se smatra isključivo onaj čiji drugi subjekt nije država, dakle, terorizam predstavlja oružje slabih.“¹⁸

Također se ističe misao koja se u javnom obliku prikaza tumači kao „terorizam“. Primjerice, Jacques Derrida smatra kako je netočno pretpostavljanje da je svaki terorizam organiziran, dobrovoljan i proračunat.¹⁹

Svaka država ima različite odgovore na terorizam, odnosno političko nasilje jer se on predstavlja prema vlastitim interesima, a ne prema karakteristikama po kojim je definiran.²⁰

1.1. Povijest terorizma

Prvi val terorizma je djelovao u pogledu nasljednika anarhističkog doba, krajem 19. stoljeća. Dolaskom novog doba za širenje međunarodnog terorizma postaje zaslužna tadašnja Carska Rusija, dok je drugo žarište bilo u Barceloni u kojoj je u razdoblju između 1903. i 1909. godine aktivirano više od 80 eksplozivnih naprava.

¹⁵ *Ibidem*.

¹⁶ J. M. Lutz i B. Lutz američki su znanstvenici sa sveučilišta Indiana University koji su napisali veliki broj znanstvenih radova u vezi s terorizmom od kojih su najpoznatije knjige *Global Terrorism*, 2004., *Terrorism: Origins and Evolution*, 2005. i *Terrorism in America*, 2007.

¹⁷ M. Bilandžić, *Sjeme zla...*, str. 76.; dodatno: James M. Lutz – Brenda J. Lutz, „*Democracy and Terrorism*“, *Perspectives on Terrorism*, a journal of the Terrorism Research Initiative and the Center for Terrorism and Security Studies, 4 (2010.) 1, str. 63.

¹⁸ Bušljeta Tonković, A. (2014), *op. cit.*, str. 277.

¹⁹ *Ibidem*.

²⁰ *Ibidem*, str. 79.

Države kao odgovor na terorizam primjenjuju modernizaciju vojnih i policijskih snaga i strožu politiku imigracija.²¹ U razdoblju hladnog rata, Zapadna Njemačka postaje glavni koordinator i politički lider koji je radio na suzbijanju terorizma. Također se razvija i međudržavna suradnja vezana za pitanje načina izvršavanja protuterorizma.

Njemački politolog Karl Dietrich Bracher tvrdi kako “razlog što se Zapadna Njemačka, Italija i Japan nalaze pod utjecajem imperijalističke vlasti multinacionalnih kompanija predstavlja jedan od uzroka terorizma, što je vidljivo i iz frazeologije terorističkih grupa koje najavljuju borbu protiv svjetskog imperijalizma”.²²

Nadalje, Al-Kaida spominje i moderni terorizam smatrajući kako je za uspon i uspjeh terorizma zaslužna upravo zemlja koja će ih naposljetku najsnažnije osuđivati i progoniti. Voditelji liberalnih demokracija imali su cilj ostvariti veći profita i često su djelovali u naftnim državama čime su “*hranili nasilje i terorističku maštu koja se krije u svima nama*”.²³

Terorizam je do kraja 20. stoljeća smatran marginalnom prijetnjom sigurnosti u državama, a u rujnu 2001. godine tijekom terorističkog napada na WTC postavilo se pitanje organizacije sigurnosti među državama cijelog svijeta.

Spomenuti akt terora je upozorio na nužnost traženja postupka, točnije traženja načina djelovanja na uzroke zbog kojih nastaje terorizam. Terorističke organizacije postaju orijentirane na protuzapad imajući za metu institucije, građane i oznake liberalno-demokratskih država.²⁴

Napadom na SAD javlja se snažnija potreba za usklađivanjem europskog zakonodavstva s ciljem efikasnijeg suzbijanja terorizma. Labilnost Arapskog poluotoka vremenom u sve većoj mjeri jača i raste. Osim toga, 2010. godine nastaje pokret Arapskog proljeća koji označava narodnu borbu među arapskim državama koje su se okupile s ciljem rušenja diktature i razvoja demokratskog poretka. Također, razvoj započinje i Islamska država, a postavlja se pitanje međunarodno-pravnog priznanja “države” koja raspolaže prostorom, vlasti i narodom.

²¹ *Ibidem*, str. 318.

²² J., Becker, (1978). *The story of the Baader-Meinhoff Gang*, str. 353., London.

²³ J. Baudrillard, (2003). *Duh terorizma*, Meander, str. 7., Zagreb.

²⁴ Bušljeta Tonković, A., (2014)., *op. cit.*, str. 278.; prema: Derenčinović, D., (2007.), *Ogledi o terorizmu i antiterorizmu*, Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu, str. 25., Zagreb.

Narod koji je tada bio okupiran Islamskim državama trpio je bičevanja, sakaćenje, obezglavlivanje i razapinjanje.²⁵ Rast njihovog ekstremizma i ISIL-ovih događaja, kao i najave kako će krenuti prema europskim državama, predstavljale su jedan od većih problema za Europu koja je trebala pronaći adekvatno rješenje za sprječavanje širenja islamskog fanatizma na europske države.

Bez obzira na to što velik broj ljudi prihvaća činjenicu kako je terorizam nastao napadom na WTC u SAD-u 2011. godine, povijest terorizma seže daleko u povijest, odnosno u vrijeme ranih početaka ljudske komunikacije.

Teroristički napad na SAD ostavio je posljedice na informacijsko društvo u kojemu se ono nalazi i živi, stoga je SAD pozvao na međunarodnu borbu protiv terorizma.²⁶

Teroristi su kroz povijest nastojali utjecati na politiku, a zločinima su uglavnom nastojali svrgnuti postojeću vlast. Pored toga što su proizvodili i uživali u drogama, isticali su se kao profesionalci među kojima su prevladavali plaćenici. Štoviše, teroristi postoje više od 200 godina i njihova učenja temeljena su na vjerskim tumačenjima.

Hashashini su nastojali politiku rješavati atentatima, odnosno ubojstvima i samožrtvovanjima. Za njihovu je politiku karakteristično uvođenje mučenja.²⁷ Oni su svoje žrtve davili žrtvujući ih indijskom bogu terora i razaranja, Kaliju, a Britanci su ovu grupaciju eliminirali sredinom 20. stoljeća.²⁸

Riječ terorizam prvi put se upotrebljava za vrijeme francuske Građanske revolucije, gdje radikalna politička skupina uvodi diktatorski režim nad svojim stanovništvom, što potvrđuje sljedeće: „Voltaire označava stanje tijekom 1769. godine zbog javnih smaknuća i mučenja uoči Francuske revolucije (1789.) kao terorističke strahote vlasti (*appareil de Terror*).²⁹

²⁵ Bušljeta Tonković, A. (2014.), *op. cit.*, str. 278.; prema: Lapaš D., (2014.), *Intervju*; Katedra za međunarodno pravo, Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb.

²⁶ *Ibidem*, str. 278.

²⁷ Terorizam, dostupno na: <http://www.hrvatski-vojniki.hr/hrvatski-vojniki/1062006/terror.asp> (4. 5. 2023.)

²⁸ Karakteristike terorizma, dostupno na: <http://www.krug99.ba/rev/ostalo/Tekst2.htm> (4. 5. 2023.)

²⁹ *Ibidem*.

Godine 1793. francuski revolucionari su, pod vodstvom Robespierrea, „teror nazvali državnim sredstvom moći i na temelju su toga 'vladavinu terora' ideološki pravdali.“

U dalekoj povijesti, terorizmom se nastojalo silom natjerati građane da budu dijelom vlasti manjih skupina ljudi kako bi radili u njihovu korist. Navedeno se smatra diktaturom, odnosno ostalim oblicima državne vlasti. Moderni terorizam nastao je zbog Francuske revolucije jer je jasno da je vladao vjerski terorizam.³⁰

Masovni se terorizam javlja u 20. stoljeću, dok se „globalni terorizam“, koji je prisutan u današnjem dobu, pojavljuje u 21. stoljeću. Danas skoro da i ne postoje mediji koji svakodnevno ne prikazuju terorističke događaje koji su aktivni u svijetu, a pojedine internetske stranice posjeduju i rubrike pod nazivom terorizam.³¹

1.2. Karakteristike terorizma

Karakter terorizma mijenjao se kroz povijest. Nekada je on predstavljao borbu za slobodu domaćeg stanovništva i prostora i borbu za vjerske slobode, a danas se nerijetko se događa da se pojam antiterorizma pomiješa s pojmom terorizma.³²

U suvremenom svijetu, koji postaje sve povezaniji, terorizam postaje jednim od oblika borbe protiv novih kolonista pri čemu se ističu izrazito negativne posljedice globalizacijskih djelovanja.

Terorizam se može pratiti u izrazu društvene, odnosno političke recesije ili krize i kao izraz nezadovoljstva političkim, gospodarskim, socijalnim i religijskim stanjima na određenom prostoru. Suzbijanje pojave terorizma predstavlja postupak uklanjanja njegovih uzroka, uz pridržavanje temeljnih ljudskih prava i sloboda svake individue.³³

Terorističkim djelovanjem se “ nužno ne želi steći ili promijeniti vlast, nego je cilj i prisiliti naciju na određene postupke i odluke koje nisu usklađene sa zakonima”, što se može zaključiti na

³⁰ Pojam teror, dostupno na: <http://hr.wikipedia.org/wiki/Teror> (4. 5. 2023.)

³¹ *Ibidem.*

³²

³³ H., Vrtarić, op. cit. – bilj. 13.

primjeru napada na željeznički kolodvor u Madridu koji se dogodio polovicom ožujka 2004. godine. Posljedica napada bila je djelovanje na vladu Španjolske da svoje vojnike povuče iz Iraka.³⁴

Terorizam je kontinuirani izazov legitimiteta vlasti, a terorističkim se djelovanjima želi narušavati normalno stanje ukupnog društvenog života i politike.

Razloge izvođenja terorističkih napada prema Zapadu se ne može opisati samo kao napade religiozne prirode jer se točni uzroci trebaju pronaći u razlikama koje su posljedica političke i društvene nepravde u svijetu.³⁵

Slobode demokratskog društva, a koje su intrinzične, predstavljaju terorističku propagandu regrutiranja i organizacije. S druge strane, praksa i stvarnost je takva da je terorizam napredniji u otvorenijim i pluralnijim zemljama, za razliku od onih koji se pridržavaju totalitarnih režima.³⁶

1.3. Terorizam kao globalna sigurnosna prijetnja

Riječ teror, prvi se put pojavila u politici i odnosila se na Francusku čija je vlada uspostavila jakobinski režim. Jakobinski se režim tijekom 20. stoljeća povezivao s društvenim poretkom Sovjetskog saveza i radikalnog autoritarnog nacionalizma Italije i Njemačke.³⁷

Pojam teror je ušao u uporabu krajem 18. stoljeća i prvotno se odnosio na nasilne postupke vladajućih. U suvremenom značenju, rasprave o teroru i terorizmu najviše su se usmjeravale na nedržavni, odnosno protudržavni terorizam.³⁸

Terorizam je u 50 godina trajanja hladnoga rata bio uglavnom predvidiv i jasan, predstavljajući se kao igra prema jasno definiranim pravilima. Terorizam je bio instrumentom „nužne diplomacije“,

³⁴ Bušljeta Tonković, A. (2014)., *op. cit.*, str. 278.–279.;

³⁵ K., Butorac (2012)., *Psihološki i organizacijski pristupi samoubilačkom terorizmu*;

³⁶ Stern, (2015.)., *University Harvard*, Intervju;

³⁷ Bušljeta Tonković, A., (2014)., *op. cit.*, str. 278.–279., prema: Kutleša S., (2012.), *Filozofski leksikon* Leksikografski zavod „Miroslav Krleža“, Zagreb, str. 1160.;

³⁸ *Ibidem*, prema: Primorac, I., (2002)., „Državni terorizam i protuterorizam“, *Politička misao*, 3, str. 60–74.;

dok se u prošlosti temeljio na dogovoru, a ne stvarnom ratu. Ciljevi ovog oblika terorizma su bili isključivo političke naravi.³⁹

U današnjem vremenu terorizam postaje bahat i iracionalan, što dokazuju aktualna zbivanja diljem svijeta. Međutim, upitna je tvrdnja o raskidu odnosa između državne vlasti.⁴⁰

Socioekonomski i sociopolitički oblici globalizacije imaju utjecaj na razvoj suvremenog terorizma. Globalizacija ne predstavlja samostalan postupak, već podrazumijeva niz postupaka i razvoja, djelujući istovremeno i nejednako na veće razine i različitih je društvenih razmjera.⁴¹

Prema tumačenju Giddens A., globalizacija jest niz složenih procesa koji često utječu opozicijski i proturječno, to jest globalizacija ne kreće samo gore, nego jednako gura i dolje stvarajući određene pritiske na lokalnu i regionalnu autonomiju.

Globalizacija također predstavlja postupak uključivanja i oblikovanja unutarnje i vanjske politike svake zemlje i određuje uvjete financijskih ekonomskih aktera.⁴² Pored promjena koje globalizacija donosi, nameću se i određene negativne posljedice među kojima se posebno ističu nejednakosti između tzv. Prvog i Trećeg svijeta.

Djelovanjem transnacionalnih organizacija i poduzeća na nacionalne vlade sve više jačaju nezaposlenost i financijske krize u razvijenim zemljama. Drugim riječima, svjetska ekonomska kriza, nezaposlenost i niži životni standardi pogađaju i građane razvijenih država.

Najčešći izvor frustracije građana predstavljaju razlike, pogotovo kada je riječ o uskraćivanju određenih temeljnih ljudskih prava. Navedene su razlike često razlog organiziranja terorističkih skupina, dok siromaštvo nije u tolikoj mjeri čest uzrok.

Negativan socioekonomski utjecaj globalizacije gotovo se uvijek događa u državama koje su u razvoju. Glavni ciljevi globalizacije u prvoj su fazi bili prodor na određeni ekonomski prostor, razaranje regulatorne funkcije nacionalnih institucija, slabljenje i onemogućavanje autonomne

³⁹ Bušljeta Tonković, A. (2014)., *op. cit.*, str. 278.–279.;

⁴⁰ *Ibidem*;

⁴¹ Bušljeta Tonković, A. (2014)., *op. cit.*, str. 279.; prema: Manfred Steger B., (2005.), *Globalizacija*, Šahinpašić, Sarajevo;

⁴² Bušljeta Tonković, A. (2014)., *op. cit.*, str. 279.; prema: James M. Lutz – Brenda J. Lutz, „*Democracy and Terrorism*“, *Perspectives on Terrorism*, a journal of the Terrorism Research Initiative and the Center for Terrorism and Security Studies,., str. 4.;

odluke država i njezinih presudnih institucija na određenim razinama. Nakon navedene akcije, vrijednosti pripadaju „globalnim igračima“, a manje vrijednosti se prepuštaju lokalnim vođama velikog kapitala i tamošnjim političarima.⁴³

Različita organiziranost svjetskih dobara i svjetske ekonomske krize ukazuju na to da je nemogućnost usklađivanja interesa istodobno i posljedica i uzrok daljnjeg produžavanja krize⁴⁴ Također, globalizacija povlači i sociopolitičke posljedice.

Cilj političke globalizacije je zaštita modela zapadnog političkog sustava koji se predstavlja kao prihvaćena civilizacijska vrijednost bez određene alternative. Osim toga, jedan od negativnih pravaca globalizacije je i pokušaj stvaranja ideološkog koncepta, to jest globalizama koji sa sobom nosi jedinstvene standarde.⁴⁵ Ovakvi standardi prijete stvarnoj situaciji koja se posebno opisuje u zapadnim državama i imperijalizmom za ostale.⁴⁶

Sljedbenici terorizma smatraju da trenutačni izgled globalizma nije prikladan za dobrobit društva. Drugim riječima, poznavanje terorizma kao oblika opće sigurnosne prijetnje je odgovor na globalizacijske postupke koji nisu na jednak ili sličan način raspodijelili svjetske resurse.⁴⁷

1.4. Terorizam – antiglobalizacijsko djelovanje

Važne karakteristike globalizacije podrazumijevaju uklanjanje granica između država i nastanak novih političkih skupina. Na taj se način stvaraju globalne i nadnacionalne skupine, odnosno organizacije poput Međunarodnog monetarnog fonda (MMF) ili Svjetske banke. Nacionalne zemlje troše određeni nivo samostalnog odlučivanja, stoga su izložene interesima internacionalnih organizacija, odnosno institucija.

⁴³ Bušljeta Tonković, A. (2014)., *op. cit.*, str. 279.–280.;

⁴⁴ *Ibidem*, prema: Kuzmanov Z., *Utjecaj globalizacije na razvoj suvremenog terorizma*, diplomski rad, Ratna škola „Ban Josip Jelačić“, Hrvatsko vojno učilište „Petar Zrinski“, XIV. naraštaj, Zagreb, 2012.;

⁴⁵ Michael Moore, *Bum, Bush, Boo*, Izvori, Zagreb, 2004., str. 133.

⁴⁶ *Ibidem*;

⁴⁷ *Ibidem*;

Razvijene države zajedno s većim organizacijama kao što su Svjetska banka ili MMF imaju određeni učinak za stvaranje sve većeg jaza između malog broja bogatih i većine siromašne populacije.⁴⁸

Spomenuta nepravda može se prikazati i ovako: „5 % svjetskog stanovništva iskorištava 25 % ukupnih svjetskih energetske izvora, a bogatih 16 %, uglavnom SAD, Europa i Japan, troše 80 % sve robe na svijetu“. Jednak se razmjer može vidjeti i kada se radi o dohotku: „50000000 najbogatijih ljudi svijeta – 1 % onih *na vrhu*, ostvaruje dohodak jednak dohotku 57 % najsiromašnijih, odnosno dohotku više od tri milijarde osoba“.⁴⁹ Prema tome, moguće je doći do zaključka da u svijetu ne postoji dovoljno ukupnih resursa jer najbogatiji primaju najveći dio zarade, stoga možemo istaknuti kako je nepravedna podjela svjetskog imetka najistaknutija u situacijama kada bi se trebale zadovoljiti temeljne potrebe življenja.⁵⁰

Navedena definicija terorizma upućuje na to kako je teror moguće izvršiti na način da stanovništvo kojemu su narušene osnovne životne potrepeštine jednostavno umru. Zabrinjava činjenica kako u 21. stoljeću postoji velik nesrazmjer stanovništva. Primjerice, postoje ljudi koji nemaju hranu i piće, dok s druge strane netko ima avione, polja nafte ili posjeduje velike i vrijedne zemljišne prostore, primjerice otoke.

Trenutačna podjela svijeta na „*naš i njihov*“ i na „*mi i oni*“ jasna je i u definiciji terorizma. Moor M. naglašava upozorenje na pogrešku u opisu samog terorističkog napada, „...*kada ubijamo civile ne bi smo to trebali zvati 'usputnom štetom', jer kada oni ubijaju (naše) civile mi to zovemo terorizmom*“⁵¹.⁵²

Treba navesti i to kako su sva nedjela terorizma strogo zabranjena konvencijama i sporazumima, međunarodnim deklaracijama koja takvim činom opisuju međunarodno ratno pravo.⁵³ Sporazumi vezani za međunarodno ratno pravo određuju zaštićenost civilnog stanovništva, gdje kao takvi zabranjuju sve vrste terorizma sudionicima rata. Kada određena država neizravno ili izravno

⁴⁸ Bušljeta Tonković, A. (2014)., *op. cit.*, str. 279.;

⁴⁹ *Ibidem*, prema: Yunus M., (2009)., *Za svijet bez siromaštva: Socijalna poduzeća i budućnost kapitalizma*, V.B.Z., Zagreb, str. 212.;

⁵⁰ *Ibidem*;

⁵¹ Bušljeta Tonković, A., (2014)., *op. cit.*, str. 280.;

⁵² *Ibidem*, prema: Moore M., n. dj., str. 135.;

⁵³ *Ibidem*;

primjenjuje terorizam, tada ona krši opisane međunarodne obveze.⁵⁴ Teroristički napad „bez presedana“ dogodio se u SAD-u 11. rujna.⁵⁵

Za terorističke napade novog doba veže se rat pod vodstvom SAD-a koji se vodi u Iraku i Afganistanu. Nadalje, politički i diplomatski odnosi razvijenih i uređenih država predstavljali su dodatne otežavajuće okolnosti. U takve se države ubrajaju Čile, Indonezija ili Gvatemala, čije stanovništvo živi pod diktaturom.

Velika Britanija kao kolonijalna sila najčešće nije ostavljala pozitivna sjećanja u to vrijeme. Ono što se može izdvojiti kao pozitivno je zapadnjačka civilizacija koja je financirala infrastrukture i često neučinkovite birokracije, ali bila je neprilagođena u lokalnom smislu.⁵⁶

Nerazvijene države većinom posjeduju bogate prirodne izvore koji predstavljaju osnovnu pokretačku snagu njihova gospodarstva, a ujedno čine i temelj produbljivanja društvenih razlika. Navedeni fenomen američki ekonomist Stiglitz naziva „*prokletstvom prirodnih resursa*“. Naime, problem predstavljaju prihodi određenih resursa koji se ne raspodjeljuju na šire stanovništvo i samim time njihovi standardi života ne idu na bolje. Na taj način resursi postaju predmetom (unutardržavnih i/ili međudržavnih) sukoba.

1.4.1. Terorizam i mediji

Mediji nerijetko predstavljaju pozitivnim sve ono što se događa na Zapadu, dok se izrazito negativnim oslikavaju zemlje u kojima postoje diktatori i teroristi koji čine najveća zla, ali su naftno bogati. Dakle, pomoću medija govor o suvremenom terorizmu postaje predstavljen masama, ali time se postavljaju dvojaka mjerila jer postoje različite percepcije stvarnosti, tko je i tko nije terorist.

⁵⁴ *Ibidem*, prema: I. Primorac, n. dj., str. 67.;

⁵⁵ *Ibidem*;

⁵⁶ Usp. Joseph E. Stiglitz, *Uspjeh globalizacije: Novi koraci do pravednog svijeta*, Algoritam, Zagreb, 2009., str. 62.;

Jendako tako, postoje i određene insinucije vezane za globalizacijske postupke na čelu s demokracijom koje zahtijevaju „globalni rat protiv terorizma“, a postoji i određena ideologija koju teoretičar M. Steger naziva globalizmom.⁵⁷

Dakle, na općoj razini postoje dvije moguće pojave terorizma. Jednu skupinu predstavljaju terorističke skupine i teroristi, a drugu skupinu terorističke skupine slične državama, a ne totalitarističkim sistemima.

Terorizam terorističkih organizacija i državne vojne operacije imaju zajednički cilj operacije, a to je: „oslobađanje“.⁵⁸ „Gayraud i Senat tvrde da je u višestruko povezanom svijetu u kojem postoje raznovrsne zajednice i gdje stoji mnogo država terorizam postao određenim oblikom borbe protiv „novih kolonizatora“. Opor negativnim rezultatima neki istraživači opisuju kao antiglobalizacijsko djelovanje, što se također odnosi i na terorizam.⁵⁹

1.5. Žrtve terorizma

Širenje globalizacijskih procesa može uzrokovati i negativne posljedice koje se mogu tumačiti kroz prizmu terora nad stanovništvom u zemljama koje se nalaze na početku razvoja. Upravo navedeni argument implicira da je opravdano zaključiti kako terorizam predstavlja ozbiljnu sigurnosnu prijetnju i podržava protivljenje globalizaciji.

Osim toga, treba istaknuti da razvijene zemlje ne mogu biti okrivljene za državni terorizam jer je terorizam (opća definicija) ciljani napad na nedužne ljude. Međutim, ovo nije opravdanje da se tim državama podilazi i da im se ne može prigovoriti jer od samog početka „*rata protiv terorizma*“ znanstvenici upozoravaju na zabrinjavajuće razmjere „*popratne štete*“.⁶⁰

Odbijanje terorizma uglavnom proizlazi iz univerzalne vrijednosti koja se pridaje ljudskim životima i fizičkom integritetu. Ova vrijednost zagovara pravo nevinih osoba na zaštitu od

⁵⁷ *Ibidem*;

⁵⁸ Usp. K. Kardov – O. Žunec, n. dj., str. 949.;

⁵⁹ *Ibidem*;

⁶⁰ Primorac, I. op. cit., str. 71. „*Popratna šteta*“ (eng. *collateral damage*), predstavlja civilne žrtve rata, koje su predviđene ali nenamjeravane, još ih se naziva „prelijevanjem“;

ubijanja, ozljeđivanja, iskorištavanja, ograničenja sloboda ili potlačivanja. Teroristički napadi, posebno samoubilački, nanose neizmjernu štetu fizičkom integritetu i pravu na život nedužnih osoba, a sve se čini kako bi se ispunio vlastiti cilj.⁶¹

Kada ozljeđivanje nedužnih postane rezultat organiziranog djelovanja, to povrjeđuje navedeno pravo ne samo kao sredstvo, već i kao planiranu posljedicu. Razlika u osudi između ovih slučajeva je suptilna. Ako se navedena pretpostavka smatra točnom, uvjetuje zaključkom da se terorizam ne smije boriti terorizmom. Također, za suprotstavljanje terorizmu ne bi se trebalo koristiti strategijom koja se razlikuje od terorizma, ali bi takva strategija i dalje zaslužila osudu prema istim moralnim načelima i vrijednostima koje pružaju uvjerljive razloge za osudu terorizma.⁶²

U određenim situacijama primjećuje se da pravo na život nije na jednak način omogućeno svima. Nadalje, u okviru izvanrednih događaja, određena građanska prava i slobode moraju ostati nepovrediva. To uključuje: "pravo na život, zabranu mučenja, okrutnog ili degradirajućeg postupanja ili kažnjavanja, pravnu sigurnost u vezi s definiranjem kaznenih djela i izricanjem kazni, slobodu mišljenja, savjesti i vjeroispovijesti".⁶³

Projektirana ograničenja ne bi smjela rezultirati neravnopravnošću među pojedincima na temelju rase, boje kože, spolne raznolikosti, jezika, vjerskog opredjeljenja ili nacionalnog i društvenog podrijetla.⁶⁴

Ljudska prava su univerzalna i jednakopravna za sve, a njihova precizna provedba može pridonijeti unaprjeđenju životnih uvjeta stanovništva u državama koje se nalaze na početku razvoja. Spomenuto također može predstavljati početni korak u suočavanju s terorizmom. Ove činjenice ukazuju na važnost prvobitnog suprotstavljanja terorizmu umjesto neposredne borbe.⁶⁵

⁶¹ *Ibidem*;

⁶² *Ibidem*; str. 73.;

⁶³ Bušljeta Tonković, A. (2014)., *op. cit.*, str. 281.;

⁶⁴ K. Kardov – O. Žunec, n. dj., str. 953.;

⁶⁵ *Ibidem*;

1.6. Ograničavanje ljudskih prava i borba protiv terorizma

Teroristički napadi ozbiljno narušavaju prava na život, slobodu i osjećaj sigurnosti, a imaju dugotrajne posljedice ograničavanja građanskih prava u zemlji koja je meta napada. Nakon 2001. godine postavlja se izazov kako uskladiti pravila djelotvornosti i demokracije s normama ugroženog ustavnog sustava i nacionalne sigurnosti, a istovremeno sačuvati temeljne ustavne okvire, prava i slobode građana.⁶⁶

U većini demokratskih država postoji općeniti stav da su "izvanredne ovlasti" krajnje sredstvo kojim se koristi izvan okvira ustavne vlasti.⁶⁷ Također, u mnogim državama nedostaje jasna regulacija kaznenog zakona koja se odnosi na kriminalizaciju financiranja terorizma. Nadalje, nedostaje i odgovarajuća globalna normativa za suzbijanje financiranja terorističkih aktivnosti.

U većini europskih država, glavni cilj u donošenju i primjeni kazni je prevencija, dok u SAD-u postoje različite teorije o pristupu kažnjavanju pri čemu "korisnost" kazne može biti važnija od "pravednosti". Međutim, ovakav pristup može dovesti do izazova u skladu s osnovnim načelima međunarodnog prava kao što su Povelja Ujedinjenih naroda, zabrana uporabe sile u međunarodnim odnosima, državni suverenitet i ljudska prava.⁶⁸

Definiranje terorizma kao prijetnje sigurnosti i miru donosi određene prednosti. Prije svega, omogućuje primjenu kolektivnih mjera Ujedinjenih naroda. Ovakav pristup implicira prihvaćanje neposredne međunarodne odgovornosti terorističkih organizacija čime teroristi postaju izravno odgovorni na međunarodno-pravnoj razini i gube zaštitu koju bi im mogla pružiti država.

⁶⁶ Šegović S. (2006). *Antiterorizam- između sigurnosti i demokracije*; Pravni Fakultet u Splitu, Split, str. 24.;

⁶⁷ Šegović S. (2002). *O ratnim ovlastima Predsjednika SAD nakon terorističkog napada*; str. 1248., Zagreb;

⁶⁸ D., Derenčinović, (2007). *Suvremeni antiterorizam na raskrižju- kaznenopravna reakcija vs. rat protiv terorizma*, Pravni Fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb.

1.7. Vrste suvremenih terorističkih organizacija

Terorističke organizacije čine središnju komponentu fenomena terorizma igrajući ključnu ulogu u izvođenju terorističkih aktivnosti. Svaka od ovih organizacija razvija jedinstveni pristup i taktike za provođenje operacija. U drugoj polovici 20. stoljeća pokrenuta je informacijska revolucija koja je značajno oblikovala evoluciju terorizma, osobito putem jačanja mrežnih struktura terorističkih organizacija.

Većina stručnjaka razlikuje hijerarhijski, to jest "stari" terorizam s nacionalnim okvirom i novi, "mrežni terorizam". Novi terorizam je globalan po širenju organizacije i djelovanju, ali ima decentraliziranu strukturu. Postavljeni su ambiciozniji ciljevi, koristi se novim strategijama, doktrinama i tehnikama, što povećava vjerojatnost smrtonosnosti terorističkih napada.⁶⁹

Terorističke skupine djeluju u vojnom i političkom kontekstu. Klasične terorističke organizacije često imaju strogu hijerarhijsku strukturu, dok su one suvremenije skupine često manje centralizirane i mrežasto organizirane.

Takve mreže se prema definiciji smatraju bez formalnog vodstva. Moć unutar ovih umreženih komponenata može biti nejednako raspoređena, a ne postoje jasno definirane institucionalizirane linije zapovijedanja. Općenito se prepoznaju četiri strukturalna modela terorističkih skupina, a svaki s različitim razinama sigurnosti i učinkovitosti: klasično-hijerarhijski, ćelijski, mrežni i *leaderless* otpor.⁷⁰

Nekim terorističkim skupinama su "nejasne granice" i teško ih je jednoznačno svrstati u jednu strukturalnu kategoriju. Na primjer, Hezbolah se koristi konvencionalno-hijerarhijskom strukturom u Libanonu, dok održava mrežasti model na Zapadu. Primjena konvencionalno-hijerarhijske strukture omogućava učinkovitu organizaciju s brzim prijenosom informacija pružajući mogućnost provođenja dugoročnih strategija. Međutim, ako bi neki visoki zapovjednik bio eliminiran ili uhićen, tada postoji značajan rizik da bi se skupina koju je vodio mogla raspasti.

⁶⁹ Periša, (2012)., str. 140. ;

⁷⁰ Dostupno na <https://www.ff.unsa.ba> (5. 6. 2023.);

Tri osnovna mrežna oblika organizacijske strukture terorizma su:

1. Komunikacija između krajeva mreže odvija se preko posrednika, tj. čvorova – lančana mreža.
2. Komunikacija i koordinacija između sudionika mreže, odvija se preko središnjeg čvora – zvjezdasta mreža.
3. Suradnička mreža s više međusobno povezanih manjih grupa – svekanalna mreža.

Navedene strukture proizlaze iz decentralizacije odlučivanja omogućavajući inicijativu iz svake ćelije i istovremeno otežavajući rušenje organizacije na jednostavan način. U usporedbi s hijerarhijskim strukturama, mrežne organizacije djeluju brže i prilagodljivije s promjenjivim uvjetima i pokazuju veću stabilnost tijekom napada i kriznih situacija.⁷¹

Ključni element u aktivnostima mrežnih organizacija je napredak informacijske tehnologije koja omogućava vođenje mrežnog ratovanja. Terorističke organizacije koriste se internetom zbog njegove sposobnosti anonimnosti i sveprisutnosti, a što im omogućava propagandu, regrutiranje, prikupljanje sredstava i psihološko ratovanje.

Napadi se mogu usmjeriti na informacijsku tehnologiju kao cilj ili kao sredstvo unutar šire operacije. U prvom slučaju, teroristička organizacija može izvesti sabotažu, to jest elektroničku ili fizičku sabotažu s ciljem oštećenja ili ometanja funkcioniranja informacijskih sustava i infrastrukture (poput napajanja i komunikacija). U drugom slučaju, organizacija može pokušati manipulirati informacijskim sustavom ili zloupotrijebiti njegove slabosti kako bi mijenjala ili krivotvorila podatke.⁷²

⁷¹ Međunarodni simpozij na temu “ *Terorizam i sigurnost u 21. stoljeću : Jugoistočna Europa i svijet* “, (2002.), Zagreb.

⁷² K., Butorac, (2012)., *Psihološki i organizacijski pristupi samoubilačkom terorizmu*; str. 44.

1.7.1. Uzroci i ciljevi terorizma

Različite potrebe motiviraju ponašanje grupa i pojedinaca, obuhvaćajući spektar od osnovnih egzistencijalnih do složenih društveno-političkih motiva. Usto, postoji hijerarhija prioriteta koja se očituje kroz strukturu interesa, ciljeva i aktivnosti usmjerenih prema zadovoljenju tih potreba.

Terorizam kao specifična pojava predstavlja sredstvo, a ne samostalan cilj. On se pojavljuje kao jedan od jednostavnijih oblika oružane borbe i često se manifestira tamo gdje postoje ozbiljni sukobi koji kod određenih pojedinaca izazivaju želju za upotrebom nasilja. Terorizam je rezultat složenih okolnosti i dinamike i često služi kao instrument za postizanje ciljeva.⁷³

Noam Chomsky, renomirani politički aktivist, jezikoslovac i analitičar, autor je nekoliko djela koja istražuju fenomen terorizma i koja ističu potrebu za dubljim razumijevanjem stvarnih uzroka terorističkih napada. Chomsky je općepoznat po kritici globaliziranog društva naglašavajući da terorizam često ima svoje korijene i podršku unutar država, pri čemu posebno ističe događaje na Bliskom istoku.

Nadalje, Chomsky ističe teoriju da kontrola nad energetskim resursima Bliskog istoka omogućava izuzetno veliku moć, čak i dominaciju nad svjetskim poretom. Prema njegovom gledištu, američka politika temelji se na održavanju te kontrole, što je ključno za projekt globalne američke dominacije koji je stvoren još tijekom Drugog svjetskog rata. Ovaj koncept od tada se održao unatoč velikim promjenama u svjetskom okruženju.

Štoviše, Chomsky također promiče ideju da iza svakog zločina, bez obzira na njegov oblik, postoje motivi i opravdanja koje treba analizirati. To se primjenjuje i na manje kriminalne radnje i na ratne zločine koje čine agresorske sile. Naglašavajući dubinsku analizu uzroka i opravdanja, Chomsky ukazuje na kompleksnost i nužnost razumijevanja konteksta u kojem se terorizam i nasilje javljaju.⁷⁴

Događaj koji se spominje je teroristički atentat koji se dogodio 7. travnja 1971. godine u Stockholmu, gdje je ubijen tadašnji jugoslavenski ambasador Vladimir Rolović. Atentat su izveli

⁷³ Baudrillard, J. (2003)., *Duh terorizma*, Meander, str. 10., Zagreb.

⁷⁴ Chomsky, (2003)., str. 15. ;

pripadnici ustaške emigracije, a bio je dio niza terorističkih akcija s ciljem odvajanja Hrvatske od Jugoslavije i stvaranja neovisne države Hrvatske.

Kod analize različitih oblika terorizma, važno je dublje razumjeti i objasniti uzroke i kontekste koji su doveli do njihova nastanka. U širem smislu, terorizam može proizaći iz unutarnjih i vanjskih uzroka. Vanjski faktori, koje je definirao Ad hoc Odbor za međunarodni terorizam, obuhvaćaju aspekte kao što su kolonijalizam, agresija, strana okupacija, političko miješanje u unutarnje poslove drugih država, politiku ekspanzionizma i hegemonije, nepravedan međunarodni ekonomski sustav, eksploataciju prirodnih resursa neke zemlje koju vrše strani akteri i sistematsko razaranje specifičnih država.

Ovakve vanjske faktore treba uzeti u obzir kako bismo bolje razumjeli motivaciju i kontekst terorističkih aktivnosti i kako bi se mogle razvijati adekvatne strategije za suzbijanje terorizma i osiguranje stabilnosti.⁷⁵

Unutarnji uzroci terorizma uključuju širok spektar faktora: rasizam, genocid, fašizam, etnofašizam, političke, ekonomske i društvene nepravde, eksploatacija, povrede ljudskih prava, siromaštvo i glad. Štoviše, u navedene se faktore ubrajaju i uskraćivanje vjerskih sloboda, nacionalne neravnopravnosti, zabrane materinskog jezika i pisma, negiranja prava na autonomiju, nacionalnog hegemonizma, fanatizam, poniženja, unitarizam i separatizam. Često se terorizam može povezati s kombinacijom unutarnjih i vanjskih faktora, a što dodatno komplicira analizu i suzbijanje ovih fenomena.

Terorizam ima političke ciljeve, ali isto tako je i rezultat nepravde. Globalizacija je stvorila nejednakosti između razvijenih zemalja koje ostvaruju povlastice, vodstvo, korist, nadzor, utjecaj i moć na globalnoj razini. Ta dominacija razvijenih zemalja postavlja pritisak na zemlje u razvoju, osobito zbog rastućeg jaza između bogatih i siromašnih na globalnoj razini. Nepravda, osjećaj poniženja i neravnoteža u međunarodnim odnosima mogu potaknuti ogorčenje i frustraciju koja u nekim slučajevima može rezultirati terorističkim aktivnostima kao sredstvom borbe protiv percepcije globalne nepravde.⁷⁶

⁷⁵ Sinanović, Z., *Terorizam, Terrorism*, dostupno na: <file:///C:/Users/WIN10/Downloads/376-Article%20Text-1413-2-10-20220125.pdf> (5. 6. 2023).

⁷⁶ *Ibidem*;

1.7.2. Najaktivnije terorističke organizacije

U nastavku se navodi popis dvadeset najaktivnijih terorističkih organizacija koje su djelovale na prostorima EU-a i postotak djelovanja.

1. Put sunca - *Sendero Luminoso* – 2817 – 3,61 %
2. Baskijska domovina i sloboda – *Euskadi Ta Askatasuna (ETA)* – 1378 – 1.77 %
3. Nacionalni front za oslobođenje Farabundo Marti – *Frente Farabundo Marti para la Liberacion Nacional (FMLN)* – 1249 – 1.60 %
4. Irska republikanska armija – *Irish Republican Army (IRA)* – 1165 – 1.49 %
5. Revolucionarne oružane snage Kolumbije – *Fuerzas Armadas Revolucionarias de Colombia (FARC)* – 1066 – 1.37 %
6. Kolumbijska nacionalna oslobodilačka vojska – *Ejercito de Liberacion Nacional (ELN)* – 784 – 1.01 %
7. Hamas – *Harakat al Muqawama al Islamiyya* – 608 – 0.78 %
8. Oslobodilački tigrovi tamilske domovine – *Liberation Tigers of Tamil Eelam (LTTE)* – 569 – 0.73 %
9. Domoljubni front Manuel Rodriguez (Čile) – *Frente Patriotico Manuel Rodriguez (FPMR)* – 568 – 0.73 %
10. Kurdska radnička stranka – *Partiya Karkeren Kurdistan (PKK)* – 535 – 0.69 %
11. Nova narodna vojska (Filipini) – *New People's Army (NPA)* – 472 – 0.61 %
12. Nacionalni front za oslobođenje Korzike – *Fronte di Liberazione Naziunale Corsu (FLNC)* – 455 – 0.58 %
13. Talibanski pokret – *Taliban* – 438 – 0.56 %
14. Revolucionarni pokret Tupac Amaru – *Movimento Revolucionario Tupac Amaru (MRTA)* – 412 – 0.53 %
15. Nepalska komunistička partija – *Communist Party of Nepal Maoists (CPN-M)* – 403 – 0.52 %
16. Pokret 19. travnja – *Movement of April 19 (M-19)* – 321 – 0.41 %
17. Nikaragvanske demokratske snage – *Fuerza Democratica Nicaraguense (FDN)* – 287 – 0.37 %

18. Narodni oslobodilački front (Šri Lanka) – *Janatha Vimukthi Peramuna (JVP)* – 274 – 0.35%

19. Pokret revolucionarne ljevice (Čile) – *Movimento de Izquierda Revolucionaria (MIR)* – 257 – 0.33%

20. Al-Fatah (*ar. pobjeda*) ili Pokret za oslobođenje Palestine – *Harakat al-Tahrir al-Vatanijja al-Filistinija* – 243 – 0.31%.⁷⁷

⁷⁷ Dukovski, D. (1999). *Usud Europe*. Pula: C.A.S.H.

3. POLITIČKI TERORIZAM I EKSTREMIZAM U ZAPADNOJ EUROPI U DRUGOJ POLOVICI 20. STOLJEĆA

Pojam "teror" prvi put je upotrijebljen tijekom Francuske revolucije kako bi se opisalo opće stanje straha koje je bilo namjerno potaknuto u političke svrhe. Tijekom 60-ih i 70-ih godina 20. stoljeća, bilježimo pojavu različitih terorističkih i anarhističkih grupa unutar EU-a. Nastanak i razvoj tih grupa često je bio potaknut kombinacijom vjerskog zanosa i militantnih političkih ideja, što je doprinijelo stvaranju tzv. kulture nasilja koja je ostavila dubok trag tijekom cijelog 20. stoljeća.⁷⁸

Iako su korijeni terorizma povezani s događajima iz 1793. godine, terorizam je fenomen koji se povijesno oblikovao i počeo razvijati posljednjih 20 godina 19. stoljeća. Nakon toga je neprestano rastao i proširio se, osobito nakon završetka Drugog svjetskog rata. Terorizam predstavlja jedan od ekstremnih oblika modernosti, odnosno proizvod razdoblja Francuske i Ruske revolucije i doba masovnih kretanja i nacionalnosti, kao i sveprisutne tehnologije i globalne ekonomije.⁷⁹

Terorizam proizlazi iz značajnih društvenih pokreta koji su doveli do pada tradicionalnog europskog poretka. Anarhističke i lijevo usmjerene grupe mladih pojedinaca vidjele su svoje ideale ostvarene kroz oružane konflikte i napade na institucije konzervativnih država. Ova dinamika je promicala upotrebu nasilja kao sredstva za postizanje političkih ciljeva oblikujući tako karakter terorističkih aktivnosti.⁸⁰

Vlasti ovakvih država su se često koristile borbom protiv terorizma i konceptom "unutarnjeg neprijatelja" kao opravdanjem za nametanje restriktivnih zakona i ograničavanje građanskih prava čime su ponekad obustavljali proces demokratizacije. Terorizam se može smatrati i odgovorom na represivne politike zapadnih demokracija, posebno tijekom općeg perioda pobune mladih od 1968. do 1974. godine. U tom razdoblju, terorističke anarhističke i lijevo orijentirane skupine su postale posebno značajne. Detaljnije opise tih grupacija možete pronaći u nastavku ovog poglavlja rada.⁸¹

⁷⁸ Sinanović Z., *Terorizam, Terrorism*, dostupno na: <file:///C:/Users/WIN10/Downloads/376-Article%20Text-1413-2-10-20220125.pdf> (5. 6. 2023.);

⁷⁹ *Ibidem*;

⁸⁰ Venner, D. (2005). *Povijest terorizma*. Zagreb: Alfa.

⁸¹ Dukovski, D. (1999). *Usud Europe*. Pula: C.A.S.H.

3.1. Irska republikanska armija

Ova organizacija ima duboke korijene u irskoj povijesti i borbi za neovisnost. Njezina povijest obuhvaća različite faze, od političkog djelovanja do upotrebe terorističkih metoda.

Tijekom svojih godina djelovanja IRA je prošla kroz različite promjene i transformacije. Osim marksističkih utjecaja, kasnije su se pojavile različite frakcije s različitim ideološkim usmjerenjima. Neki dijelovi organizacije su se više koncentrirali na nacionalističke i etničke ciljeve, dok su drugi zadržali socijalističke i lijeve naglaske. Važno je napomenuti da se tijekom vremena razvijala i politička dimenzija irskog konflikta u kojoj su terorističke metode IRA-e bile samo jedan aspekt. Naposljetku, politički pregovori i mirovni proces doveli su do postizanja dogovora i smanjenja nasilja u Sjevernoj Irskoj.

Smatra se da su se u kasnijim fazama IRA-e neki njezini članovi udaljili od terorizma, preusmjerili prema političkim metodama i uključili u mirovne procese i političke strukture.⁸²

Nakon stjecanja neovisnosti Irske, naglasak političkih i vojnih ciljeva organizacije preusmjeren je prema ujedinjenju grofovija na sjevernom dijelu otoka koji je ostao pod suverenitetom Ujedinjenog Kraljevstva suprotstavljajući se Republici Irskoj. U Sjevernoj Irskoj, IRA je 1955. godine počela provoditi seriju manjih terorističkih napada protiv britanske vlasti, no ta aktivnost je oslabila i završila 1962. godine. Tijekom sredine 60-ih godina politička nestabilnost u Sjevernoj Irskoj počela je rasti.⁸³

Nakon stjecanja neovisnosti Irske, politički organizirano katoličko stanovništvo tražilo je veći udio u vlasti i organiziralo je pješaćenja po gradovima kao oblik prosvjeda protiv njihova marginaliziranog položaja. Nakon eskalacije uličnog nasilja u kolovozu 1969. godine, britanske vojne postrojbe su intervenirale kako bi održale red u Sjevernoj Irskoj.

Prisutnost vojske je suzbila ulične sukobe između unionista i republikanaca, ali aktivnosti IRA-e su se nastavile bombaškim napadima i atentatima. Krajem 1969. godine, IRA se podijelila na umjereno i radikalno krilo, poznato kao Provizorna IRA (PIRA). Ova podjela je dovela do

⁸² *Ibidem*;

⁸³ Dukovski, D. (1999). *Usud Europe*. Pula: C.A.S.H.

formiranja dviju grana unutar organizacije. Sean MacStiofain je postao prvobitni vođa Provizorne IRA-e. Radikalno krilo PIRA-e je 1970. godine pokrenulo niz terorističkih napada koji su ciljali britanske sigurnosne snage i protestantske civile.⁸⁴

U srpnju 1970. godine, pripadnici IRA-e su se upustili u manje ulične sukobe s britanskim vojnicima u dijelu Belfasta poznatom kao *Lower Falls*. Međutim, nerazmjerna snaga britanskih vojnika bila je prepreka za daljnje oružane konfrontacije, stoga je IRA privremeno odustala od takvih direktnih sukoba s britanskom vojskom. U srpnju 1972. godine, britanske snage razmještene u Sjevernoj Irskoj izvele su operaciju pod nazivom *Motorman*. U ovoj operaciji je angažirano čak 20 000 vojnika kako bi vratili vlast i nadzor nad dijelovima Belfasta koji su do tada bili pod kontrolom IRA-e. Ova velika vojna intervencija je rezultirala povratkom britanske kontrole nad tim dijelovima grada.

Tijekom prvih dviju godina djelovanja IRA je bila slabije naoružana i uglavnom se koristila oružjem iz svojih arsenala koje je posjedovala još od 1950-ih godina 20. stoljeća. Međutim, početkom 1970-ih godina IRA je počela dobivati pristup suvremenijem naoružanju pretežno zahvaljujući podršci irskih simpatizera u Sjedinjenim Američkim Državama i iz Libije.

Tijekom sukoba između dviju zajednice u Sjevernoj Irskoj godišnje je prosječno gubilo živote oko 300 ljudi tijekom 1970-ih godina. Godina s najvećim brojem gubitaka bila je 1972. kada je s obje strane izvedeno 1300 bombaških napada i petstotinjak oružanih akcija koje su rezultirale smrću 467 ljudi. Među žrtvama su bili 321 civil i stotinjak britanskih vojnika, ali i brojni drugi sudionici sukoba.⁸⁵

30. siječnja iste godine zabilježen je incident koji je postao najpoznatiji događaj tijekom čitavog sjevernoirskog sukoba. U Londonderryju, britanski padobranci su otvorili vatru na nenaoružane katoličke demonstrante usmrтивši 13 osoba i ranivši više od 150 ljudi. Ovaj tragični događaj dobio je naziv "Krvava nedjelja".

Dvije vjerojatno najpoznatije terorističke akcije koje su pripisane IRA-i su ubojstvo britanskog lorda Mountbattena 1979. godine i bombaški napad na hotel u Brightonu 1984. godine tijekom

⁸⁴ Venner, D. (2005). *Povijest terorizma*. Zagreb: Alfa.

⁸⁵ Ibidem;

održavanja konvencije Konzervativne stranke. Lord Mountbatten je ubijen s još troje ljudi dok su bili na ljetovanju u Irskoj. Bomba je bila podmetnuta u gliser kojim su se vozili.⁸⁶

U travnju 1993. godine, IRA je izvela kamionski bombaški napad u financijskom središtu Londona, poznatom kao *Bishopsgate*. U tom napadu su poginule dvije osobe, a procijenjena je ogromna materijalna šteta od 350 milijuna funti. Ovaj napad se smatra jednim od najuspješnijih akcija IRA-e u smislu materijalne štete. Početak 20-ih godina 20. stoljeća obilježio je intenzivan niz pokušaja pokretanja mirovnog procesa u Sjevernoj Irskoj. Kao znak dobre volje, u kolovozu 1994. godine, nakon 25 godina borbe, IRA je objavila prekid vojnih operacija. U listopadu iste godine, paravojne protestantske jedinice su također prekinule svoje aktivnosti, što je slijedilo nakon poteza IRA-e.⁸⁷

Nakon što je IRA proglasila primirje 1994. godine, britanska vlada je u prosincu iste godine započela pregovore sa Sinn Feinom. Jedan od najtežih terorističkih napada IRA-e u povijesti sjevernoirskog sukoba dogodio se u kolovozu 1998. godine u gradiću Omagh kada je podmetnuta bomba koja je rezultirala smrću 29 osoba uključujući devetero djece.

Odgovornost za ovaj teroristički čin preuzela je frakcija Provizorne IRA-e. Važan trenutak u sjevernoirskom mirovnom procesu bio je tzv. "Sporazum na Veliki petak", sklopljen u travnju 1998. godine. Taj sporazum potpisali su predstavnici ključnih republikanskih i unionističkih stranaka premda Sinn Fein nije sudjelovao u tom trenutku. U listopadu 2001. godine, pod međunarodnim pritiskom IRA je pristala uništiti svoje zalihe oružja i izdala neuobičajeno priopćenje u kojem se ispričala civilnim žrtvama svojih napada. Ovo je bio još jedan korak prema stabilizaciji situacije i postizanju trajnog mira u Sjevernoj Irskoj.

Prema istraživanju neovisnih izvora, IRA je od kraja 60-ih do kraja 2001. godine bila odgovorna za 1,821 ubojstvo, što je činilo nešto manje od 50 % ukupnog broja žrtava sjevernoirske krize. Među tim žrtvama, 621 su bile civilne osobe, dok je istodobno stradalo i gotovo 300 pripadnika IRA-e. Značajan preokret prema okončanju sukoba u Sjevernoj Irskoj uslijedio je u kolovozu 2005.

⁸⁶ Dukovski, D. (1999). *Usud Europe*. Pula: C.A.S.H.

⁸⁷ Venner, D. (2005). *Povijest terorizma*. Zagreb: Alfa.

godine kada je IRA objavila prestanak oružane kampanje protiv britanskih vlasti. Ova najava označila je značajan korak prema mirnom rješenju sukoba u toj regiji.⁸⁸

3.2. Frakcija Crvene armije

Frakcija Crvene armije (*Rote Armee Fraktion* – RAF), poznata i kao Baader-Meinhof grupa bila je radikalna ljevičarska organizacija aktivna tijekom 70-ih i 80-ih godina u Saveznoj Republici Njemačkoj. Iako je službeno nazvana Frakcija Crvene armije, postala je poznata kao Baader-Meinhof grupa nakon što se novinarka Ulrike Meinhof pridružila, odnosno tako su ih nazvali njemački mediji.

Ova skupina je proizašla iz njemačkog studentskog pokreta kasnih 1960-ih godina, koji je bio jedan od najradikalnijih u Europi i javno je iskazivao nezadovoljstvo zbog rata u Vijetnamu i nedostatka suočavanja njemačkog društva s nacističkom prošlošću. Grupu RAF-a osnovao je Andreas Baader, mladi kriminalac iz Bavarske koji je bio privučen ljevičarskom ideologijom. On je bio jedan od rijetkih članova skupine koji nije imao fakultetsko obrazovanje niti je bio poznat po intelektualnom angažmanu.⁸⁹

U ideološkom smislu ova skupina je promovirala spoj marksizma i maoizma uz dodatak radikalnih anarhističkih stajališta. Financijski su se organizirali većinom samostalno iako se spekulira da su tijekom 80-ih godina, u manjoj mjeri, primali podršku iz Istočne Njemačke i Bliskog istoka.⁹⁰

Ove organizacije su primjeri terorističkih skupina koje su se bavile politički motiviranim nasiljem i terorizmom kako bi postigle svoje ciljeve.⁹¹

⁸⁸ Dukovski, D. (1999). *Usud Europe*. Pula: C.A.S.H.

⁸⁹ Sinanović, Z., *Terorizam, Terrorism*, dostupno na: <file:///C:/Users/WIN10/Downloads/376-Article%20Text-1413-2-10-20220125.pdf> (5. 6. 2023.)

⁹⁰ Sinanović Z., *Terorizam, Terrorism*, dostupno na: <file:///C:/Users/WIN10/Downloads/376-Article%20Text-1413-2-10-20220125.pdf> (5. 6. 2023.)

⁹¹ Venner, D. (2005). *Povijest terorizma*. Zagreb: Alfa.

4. TERORISTIČKI NAPADI U EU U RAZDOBLJU OD 2010. DO 2021. GODINE

EUROPOL, Europska agencija za policijsku suradnju, redovito objavljuje izvješća o stanju terorizma u Europskoj uniji. Ova izvješća pružaju pregled terorističkih prijetnji, napada i trendova unutar EU-a. Podaci se prikupljaju iz informacija koje pružaju države članice i drugi relevantni izvori.

Ova izvješća pomažu europskim državama i agencijama u boljem razumijevanju situacije u vezi s terorizmom i boljem razvijanju učinkovite strategije za borbu protiv terorizma i zaštite sigurnosti građana.⁹²

4.1. Teroristički napadi u EU – prije i poslije migracijskog vala

Kao resursi informacija i podataka rabe se godišnja izvješća EUROPOL-a „EU *Terrorism Situation and Trend Report*⁹³ (TE-SAT)“⁹⁴. Ovo izvješće je dostavljeno Vijeću Europe, a prvi put je u ovom formatu objavljeno 2007. godine s podacima za prethodnu godinu. Posljednje ažuriranje izvješća objavljeno je u lipnju 2023. godine. Iz svakog izvješća su izdvojeni relevantni podaci o ukupnom terorizmu i detaljnim opisima islamskih terorističkih napada.

Istraživanje terorističkih napada prije i nakon ključnih događaja, poput migrantskog vala 2015. godine može pružiti dublji uvid u moguće poveznice između tih događaja i promjena u terorističkim aktivnostima. Migrantski val zajedno s društvenim, političkim i sigurnosnim faktorima koji su ga pratili mogao je imati utjecaj na dinamiku terorizma uključujući islamske napade.

⁹² Infografika – Terorizam u EU-u: činjenice i brojke, dostupno: <https://www.consilium.europa.eu/hr/infographics/terrorism-eu-facts-figures/> (16. 5. 2023.)

⁹³ Dostupno na: <https://www.cpi.gov.hr> (5. 6. 2023.)

⁹⁴ EU Terrorism Situation & Trend Report (TE-SAT), dostupno: <https://www.europol.europa.eu/publications-events/main-reports/tesat-report> (20. 5. 2023.)

Takve analize omogućuju bolje razumijevanje dinamike terorističkih napada u kontekstu migrantskog vala pružajući osnovu za razvoj adekvatnih politika i mjera za suzbijanje terorizma i održavanje sigurnosti unutar Europske unije.⁹⁵

Tablica 1. Ukupni broj terorističkih napada na prostoru EU u razdoblju od 2007. do 2019. godine

Izvor: European Union Terrorism Situation and Trend Report 2007. – 2019., dostupno na:

<https://www.europol.europa.eu/publications-events/main-reports/tesat-report> (20. 5.2023.);

Godina	Br. napada	Države koje su napadnute	Žrtve (P/O ⁹⁶)	Uhićenja	Br. država s uhićenjima	Suđenja	Osuđeni počinitelji	Prosjek kazne u god.
2018.	129	9	13/53	1056	18	653	88 %	7
2017.	205	9	68/ 844	1219	18	565	89 %	5
2016.	142	8	142/ 379	1002	17	580	89 %	5
2015.	211	6	151/ 360	1077	11	513	79 %	7
2014.	201	7	4/6	774	16	444	76 %	6
2013.	152	5	7/N ⁹⁷	535	15	313	77 %	10
2012.	219	7	17/N	537	13	400	70 %	8
2011.	147	7	N	484	18	316	69 %	8
2010.	249	9	7/N	611	15	307	73 %	6
2009.	294	6	N	587	13	391	83 %	5
2008.	515	7	N	1009	13	395	77 %	9
2007.	583	9	N	1044	16	418	74 %	11

⁹⁵ Borovac L., Džihadijski terorizam u Europi u razdoblju prije i nakon velikog migrantskog vala (2015. godine), dostupno na:

<https://cpi.gov.hr/UserDocsImages/konferencije/IDVPS/VII/zbornik/MUP%20zbornik%20radova%207%20-%203%20Borovec.pdf> (20. 5. 2023.)

⁹⁶ Poginuli/ozlijeđeni.

⁹⁷ N – nepoznat broj, prema izvješću.

2006.	498	11	N	706	15	303	85 %	8
Prosječno:	275	8	N	819	15	428	79 %	7
Najmanje:	129	5	N	535	11	303	69 %	5
Najviše:	583	11	N	1219	18	653	89 %	11

Tijekom razdoblja od 2006. do 2018. godine ukupan broj terorističkih napada u Europi pokazuje značajno smanjenje, što ukazuje na kontinuiran i stabilan trend smanjenja bez značajnih oscilacija. Ova analiza osvjetljava nekoliko ključnih točaka:

- 1. Smanjenje terorističkih napada:** Trend kontinuiranog smanjenja terorističkih napada jasno se očituje tijekom analiziranog razdoblja. Posebno se ističe 2009. godina s najznačajnijim padom napada, a 2018. godina bilježi najmanji broj napada u ovom razdoblju.
- 2. Varijacije prema državama:** Analiza ukazuje na raznolikost učestalosti terorističkih napada u različitim državama. Teroristički napadi često su se događali u nekoliko država kao što su Njemačka, Grčka, Italija, Španjolska, Ujedinjeno Kraljevstvo, Belgija, Danska i Francuska. Ostale države poput Austrije, Irske, Poljske, Portugala, Mađarske, Češke, Švedske, Bugarske, Nizozemske i Finske bilježe manje česte terorističke napade.
- 3. Promjene u uhićenjima:** Analiza uhićenja osumnjičenih za terorizam pokazuje različite faze tijekom razdoblja. Prve tri godine od početka izvješćivanja bilježe veći broj uhićenja, a zatim do 2013. godine dolazi do smanjenja. Nakon tog razdoblja broj uhićenja raste i postiže vrhunac 2017. godine.
- 4. Kontekst migrantskog vala:** Analiza se fokusira i na migrantski val koji je započeo 2015. godine. Povezivanje terorističkih napada s ovim valom pomaže razumjeti mogući utjecaj migrantske krize na terorističke aktivnosti.

Ova analiza omogućuje snažnije razumijevanje trendova u terorističkim napadima na prostoru EU-a tijekom analiziranog razdoblja. Smanjenje broja napada, njihova raspodjela prema državama i

promjene u uhićenjima pružaju vrijedne informacije za razvoj politika i mjera za očuvanje sigurnosti i suzbijanje terorizma.⁹⁸

Prateći broj uhićenja broj država u kojima su se uhićenja dogodila također varira. Najveći broj država, njih 18, sudjelovalo je u uhićenjima počinitelja terorističkih djela. Tijekom posljednje četiri godine primijećen je porast broja osoba kojima je suđeno za terorističke aktivnosti. Posebno je značajno da je najvećem broju osoba, 1219, suđeno 2017. godine.⁹⁹

U analiziranom razdoblju osuđujuće presude za terorizam u EU-u imaju značajnu varijabilnost u postotku izrečenih osuđujućih presuda i u dužini zatvorskih kazni:

1. **Osuđujuće presude:** Postotak osumnjičenih za terorizam kojima je izrečena osuđujuća presuda varira tijekom godina. Najveći postotak osuđujućih presuda, 89 %, zabilježen je u 2016. i 2017. godini. S druge strane, najmanji postotak izrečenih osuđujućih presuda, 69 %, zabilježen je 2011. godine.
2. **Prosječna zatvorska kazna:** Između svih godina zajedno, prosječna zatvorska kazna koja je izrečena za terorizam iznosi sedam godina. Važno je napomenuti da su se pojavile i zatvorske kazne izražene u stotinama godina, a radi svrhovite analize u EUROPOL-ovom izvješću te kazne su prilagođene na 40 godina zatvora. Raspon između najmanje i najveće prosječne zatvorske kazne iznosi šest godina.
3. **Varijacija zatvorskih kazni:** Minimalna zatvorska kazna zabilježena je 2009. godine, dok se maksimalna zabilježila 2007. godine. Ova varijacija ukazuje na promjene u pristupu izricanja kazni za terorizam tijekom analiziranog razdoblja.

Ovi podaci sugeriraju da postoje odstupanja u osuđujućim presudama i dužini zatvorskih kazni za terorističke napade u EU-u. Analiza ovih aspekata pomaže razumjeti pravosudne reakcije na terorističke aktivnosti i kako su se one mijenjale tijekom godina.¹⁰⁰

⁹⁸ European Union Terrorism Situation and Trend Report 2007. – 2019.. dostupno: <https://www.europol.europa.eu/publications-events/main-reports/tesat-report> (20. 5. 2023.)

⁹⁹ Ibidem;

¹⁰⁰ Ibidem;

Tablica 2. Prosjek - najveći i najmanji broj terorističkih napada - usporedba prije i nakon migrantske krize (2015. godina)

Izvor: *European Union Terrorism Situation and Trend Report 2007. – 2019.*, dostupno:

<https://www.europol.europa.eu/publications-events/main-reports/terrorism-situation-and-trend-report-2019-te-sat>

(20. 5. 2023.)

		Prosjek	Najmanje	Najviše
Napadi	do 2015.	321	152	583
	od 2015.	172	129	211
Broj država u kojima su se napadi dogodili	do 2015.	8	5	11
	od 2015.	8	6	9
Žrtve – poginuli/ozlijeđeni	do 2015.	N	N	N
	od 2015.	94/409	13/53	151/360
Uhićenja	do 2015.	699	484	1044
	od 2015.	1089	1002	1219
Br. država u kojima su se dogodila uhićenja	do 2015.	15	13	18
	od 2015.	16	11	18
Suđeno počiniteljima	do 2015.	361	303	444
	od 2015.	578	513	365
Postotak osuđenih	do 2015.	76 %	69 %	58 %
	od 2015.	86 %	79 %	89 %
Prosječna kazna u godinama	do 2015.	8	5	11
	od 2015.	6	5	7

Analizirajući terorističke napade nakon 2015. godine, primjećuje se nekoliko važnih promjena u broju napada, njihovoj distribuciji i posljedicama:

Nakon 2015. godine, godišnji prosjek terorističkih napada smanjio se s 321 na 172. Ovo smanjenje ukazuje na težnju za smanjenjem aktivnosti terorističkih grupa u EU-u nakon spomenute godine.

Prosječan broj država u kojima se teroristički napadi odvijaju ostao je konstantan (osam država). To sugerira da se terorizam i dalje koncentrira u određenim regijama unutar EU-a.

Broj žrtava terorističkih napada prije 2015. godine nije dostupan za usporedbu. Međutim, za 2015. godinu i nakon toga je vidljivo da prosječan godišnji broj poginulih iznosio 94, a ozlijeđenih 409. Ovo ukazuje na ozbiljne posljedice napada u smislu ljudskih života i ozljeda.

Za godine prije 2015. godine, dostupni podaci sugeriraju da broj poginulih ili ozlijeđenih žrtava nije prelazio 20. Naime, to znači da su napadi iz tog razdoblja, iako manje česti, imali manje štetne posljedice koje se odnose na ljudske gubitke.

S obzirom na ove trendove, moguće je zaključiti da su teroristički napadi nakon 2015. godine rjeđi, ali imaju veće posljedice u pogledu ljudskih žrtava. Ova promjena u dinamici terorističkih aktivnosti može biti povezana s različitim čimbenicima, uključujući migrantski val i promjene u taktikama terorističkih organizacija.¹⁰¹

Kada analiziramo uhićenja u razdoblju prije i nakon migrantskog vala, primjećujemo značajne razlike u broju uhićenja:

U razdoblju nakon migrantskog vala, broj uhićenja je značajno veći za skoro 1/3, odnosno za 390 slučajeva, u usporedbi s razdobljem prije migrantskog vala. Ovo povećanje ukazuje na jačanje napora sigurnosnih agencija u suzbijanju terorističke prijetnje nakon tog događaja.

Broj država u kojima su se ta uhićenja dogodila ostao je približno jednak u oba razdoblja. Ova konstantnost sugerira da je terorizam ostao prisutan u sličnim regijama unutar EU, ali je povećan naglasak na suzbijanje terorističkih aktivnosti.

Ove promjene u broju uhićenja mogu ukazivati na jačanje mjera sigurnosti i suradnje među državama radi suzbijanja terorističkih prijetnji nakon migrantskog vala. Također, moguće je da su se promijenili obrasci i taktike terorističkih organizacija, što je potaknulo povećanu reakciju sigurnosnih agencija.

Prosjek suđenja za razdoblje prije 2015. godine iznosio je 361 osoba, dok se taj broj nakon 2015. godine povećao na 578. Također, primjetna je razlika u prosječnom postotku osuđenih osoba prije i nakon migrantskog vala:

¹⁰¹ Terrorism Situation and Trend Report 2019 (TE-SAT), dostupno: <https://www.europol.europa.eu/publications-events/main-reports/terrorism-situation-and-trend-report-2019-te-sat> (20. 5. 2023.)

Prosjeak postotka osuđenih osoba prije migrantskog vala iznosio je 76 %, što je za 10 % manji postotak u odnosu na razdoblje nakon migrantskog vala.

U razdoblju nakon migrantskog vala, prosječan postotak osuđenih osoba iznosi 86 %. Ova povećana stopa osuđenih osoba ukazuje na pojačane pravne i sudske procesi protiv terorističkih počinitelja nakon migrantskog vala.

Štoviše, treba napomenuti da je prosječna zatvorska kazna također niža u razdoblju nakon 2015. godine u usporedbi s prethodnim razdobljem. Ova promjena može biti povezana s prirodom kaznenih djela za koja su osuđene osobe povezane s terorizmom. Također, povezanost s terorističkim napadom i sa sudbinom počinitelja (preživljavanje ili smrt), mogle bi imati utjecaj na duljinu izrečenih zatvorskih kazni.

Sve ove promjene ukazuju na povećanu pravosudnu aktivnost i reakciju na terorističke prijetnje nakon migrantskog vala, što može biti posljedica jačanja sigurnosnih mjera i politika borbe protiv terorizma unutar Europske unije.¹⁰²

Veliku ulogu na zatvorsku kaznu ima činjenica je li počinitelj uhvaćen prije i spriječen u pokušaju počinjenja terorističkog djela ili su lišeni slobode nakon što su počinili teroristički napad.

Različite okolnosti i čimbenici kao što su hvatanje počinitelja prije ili nakon izvršenja terorističkog djela, mogu značajno utjecati na izricanje zatvorskih kazni. Ova razlika u hvatanju i reagiranju na terorističke prijetnje također može odražavati način na koji se pristupa borbi protiv terorizma i sprječavanju terorističkih napada.

Što se tiče ukupnih pokazatelja terorizma na području EU-a, istina je da često pružaju samo površinski uvid u situaciju. Usmjeravanje samo na brojke napada ne pruža dovoljno duboko razumijevanje različitih faktora koji utječu na terorističke trendove. Kao što je navedeno, rast islamskog terorizma nakon migrantskog vala 2015. godine je iznimno važan i treba se promatrati u kontekstu promjena u drugim oblicima terorizma.

Promjene u separatističkom lijevom, desnom, pojedinačnom i etničkom terorizmu koje su spomenute u EUROPOL-ovim izvješćima mogu značajno utjecati na ukupne trendove terorizma.

¹⁰² Ibidem.

Ponekad se određeni oblici terorizma mogu smanjiti, dok se drugi jačaju, što može ukazivati na prilagodbe i promjene strategija terorističkih organizacija ili pojedinaca.

U svakom slučaju, dublja analiza ovih promjena i kontekstualnih čimbenika koji utječu na terorističke trendove omogućava bolje razumijevanje u to kako se terorizam razvija i kako se društva mogu nositi s ovom prijetnjom.¹⁰³

4.2. Teroristički napadi u EU-u prema vrsti (2010. – 2021.)

Terorističke napade u EU-u u vremenskom periodu od 2010. do 2021. godine prema vrsti dijelimo na:¹⁰⁴

- 1. Džihadistički terorizam:** Džihadistički teroristički napadi u EU-u obično su povezani s islamističkim ekstremizmom i grupama poput Al-Kaide i ISIS-a. Ovi napadi često su motivirani religijskim ekstremizmom i ciljaju na nasumične civile.
- 2. Desničarski terorizam:** Teroristički napadi desničarskih ekstremista u EU-u obično su motivirani rasizmom, ksenofobijom i nacionalizmom. Ciljevi ovih napada uključuju imigrante, izbjeglice i pripadnike manjina.
- 3. Ljevičarski i anarhistički terorizam:** Teroristički napadi ljevičarskih i anarhističkih grupa u EU-u često su usmjereni protiv kapitalističkog sistema i vlasti. Napadi se obično dešavaju tijekom prosvjeda i mogu ciljati policijske snage, banke ili multinacionalne kompanije.
- 4. Etnonacionalistički i separatistički terorizam:** Teroristički napadi etnonacionalista i separatista obično su povezani s borbom za neovisnost ili autonomiju određenih regija ili etničkih grupa unutar EU-a.

¹⁰³ Ibidem.

¹⁰⁴ Teroristički napadi u EU-u prema vrsti (2010. – 2021.) dostupno na: <https://www.consilium.europa.eu/hr/infographics/terrorism-eu-facts-figures/>

5. **Napadi druge vrste:** Ova kategorija obuhvaća različite terorističke motive koji ne spadaju u prethodno navedene kategorije kao što su ekološki teroristički napadi ili napadi iz drugih ideoloških razloga.
6. **Nespecificirani napadi:** Ponekad teroristički napadi mogu biti nespecificirani u smislu jasnog motiva ili pripadnosti određenoj grupi. U takvim slučajevima, istrage su potrebne kako bi se utvrdili motivi i odgovorni pojedinci ili grupe.

Tijekom razdoblja od 2010. do 2021. godine zemlje članice Europske unije izvijestile su o značajnim promjenama u broju terorističkih napada. Počevši s visokim brojem napada 2010. godine, broj napada postupno se smanjivao tijekom sljedećih godina, s izrazitim padom u 2020. i 2021. godini. Osim smanjenja ukupnog broja napada, zapažene su promjene u dinamici terorizma uključujući promjene u motivacijama i vrstama napadača.

Tijekom 2021. godine Europska unija je bilježila 15 terorističkih incidenata, što predstavlja značajan pad u odnosu na prethodne godine. Ovaj pad broja napada može se pripisati različitim faktorima, a jedan od njih je značajno smanjenje aktivnosti povezanih s ljevičarskim terorizmom.

Pitanje sigurnosti i borbe protiv terorizma ostaje ključno pitanje u EU-u, a sigurnosne agencije su ostvarile značajan napredak u identifikaciji i sprečavanju potencijalnih prijetnji. U razdoblju od 2019. do 2021. godine sigurnosne službe EU-a su spriječile 29 planiranih napada koji su bili povezani s ekstremnim islamistima ili desničarskim ekstremistima.

Važno je napomenuti da dinamika terorizma može varirati i mijenjati se s vremenom, što zahtijeva stalno praćenje i prilagodbu sigurnosnih strategija i politika. Sigurnost ostaje prioritetna tema kako bi se osiguralo sigurno okruženje za građane EU-a.¹⁰⁵

¹⁰⁵ Teroristički napadi u EU-u prema vrsti (2010. – 2021.) dostupno na: <https://www.europol.europa.eu/publication-events/main-reports/european-union-terrorism-situation-and-trend-report-2022-te-sat>

4.3. Uhićenja povezana s terorizmom u EU-u (2010. – 2021.)

U navedenom razdoblju od 2019. do 2021. godine u državama članicama EU-a uhićeno je ukupno 1560 osoba zbog sumnje na kaznena djela povezana s terorizmom. To pokazuje da su tijela izvršavanja zakona unutar EU-a i dalje aktivno angažirana u suzbijanju terorističkih prijetnji i djelovanju.

Najčešće kazneno djelo koje je dovelo do uhićenja 2021. godine bilo je članstvo u terorističkoj skupini. To ukazuje na ključni korak u suzbijanju terorizma jer pridruživanje terorističkim skupinama može značiti prijetnju sigurnosti i stabilnosti društva. Planiranje ili priprema napada također je visoko na popisu, što ukazuje na ozbiljnost traganja za potencijalnim terorističkim planovima prije nego što dođe do njihovog izvršenja.

Ostali osumnjičenici su optuženi za financiranje terorizma i poticanje na terorizam. Financiranje terorizma je ključno pitanje jer financijska podrška terorističkim organizacijama može omogućiti da planiranje i izvršavanje napada. Poticanje na terorizam također ima ozbiljne posljedice jer može potaknuti pojedince na nasilne akcije i terorističke napade.

Ovi podaci naglašavaju važnost i složenost borbe protiv terorizma i neprestane napore tijela izvršavanja zakona da zaštite sigurnost društava unutar EU-a.¹⁰⁶

4.4. Teroristički napadi i uhićenja povezana s terorizmom u EU-u (2021.)

U 2021. godini, države članice Europske unije zabilježile su ukupno 15 terorističkih incidenata različitih vrsta i motivacija počinitelja. Ovi incidenti uključuju izvršene, neuspjele i spriječene terorističke napade. Pojedini teroristički napadi bili su povezani s islamskim ekstremizmom ili motivirani religioznim uvjerenjima. Također su se dogodili napadi s desničarskim motivacijama

¹⁰⁶ Ibidem;

često potaknuti rasizmom i nacionalizmom. S ljevičarskim i anarhističkim pozadinama, teroristički napadi su bili usmjereni protiv kapitalističkog sistema i vlasti.

Neki od incidenata imali su veze s etnonacionalističkim i separatističkim pokretima, težnjom za neovisnošću ili autonomijom. Postojali su i napadi čiji su motivi bili drugih razloga, a navedeno može uključivati različite ideološke, ekonomske ili socijalne faktore. Osim toga, bilo je i terorističkih napada za koje nije bilo jasno utvrđenih specifičnih motiva ili pripadnosti određenoj grupi, stoga su klasificirani kao nespecificirani napadi.

Tijekom 2021. godine, države članice Europske unije izvijestile su o ukupno 15 terorističkih napada. Francuska je bila najviše pogođena s pet napada, dok su Njemačka i Švedska imale tri i dva napada. Ostale zemlje EU-a prijavile su po jedan teroristički napad.

Paralelno s tim, u istom razdoblju zabilježeno je čak 388 uhićenja povezana s terorizmom u različitim zemljama EU-a. Francuska je predvodila s najvećim brojem uhićenja (140), što ukazuje na snažne napore te zemlje u borbi protiv terorističkih prijetnji. Španjolska također bilježi visok broj uhićenih osoba (47), dok su ostale zemlje prijavile manje brojke uhićenja. Dva smrtna slučaja zabilježena su tijekom 2021. godine, a bila su rezultat islamskih napada u Španjolskoj i Francuskoj.¹⁰⁷

4.5. Odgovor EU na terorizam

Nakon niza napada počinjenih od 2015. godine EU je donijela niz različitih mjera za zaustavljanje terorizma. Iako je odgovornost za borbu protiv kriminala i zaštitu sigurnosti prvenstveno u rukama država članica, teroristički napadi posljednjih godina ukazali su na činjenicu da je to ujedno zajednička odgovornost koja se treba preuzeti skupa. EU doprinosi zaštiti svojih građana i građanki tako što djeluje kao glavni forum za suradnju i koordinaciju među državama članicama.¹⁰⁸

¹⁰⁷ Teroristički napadi i uhićenja povezana s terorizmom u EU-u (2021.), dostupno na: <https://www.consilium.europa.eu/hr/infographics/terrorism-eu-facts-figures/>

¹⁰⁸ *Odgovor EU-a na terorizam*, dostupno na: <https://www.consilium.europa.eu/hr/policies/fight-against-terrorism/> (20. 5. 2023.)

Čelnici EU su 2015. godine objavili zajedničku izjavu za usmjeravanje rada EU-a i država članica. U njoj se poziva na poduzimanje posebnih mjera usmjerenih na tri područja, a to su:¹⁰⁹

1. jamčenje sigurnosti građana i građanki
2. sprječavanje radikalizacije i očuvanje vrijednosti
3. suradnja s međunarodnim partnerima.

Teroristički napadi u Europi u studenom 2020. godine u zemljama poput Francuske, Njemačke i Austrije potaknuli su jačanje zajedničkih napora država članica EU-a u borbi protiv terorizma. Ministri i ministrice unutarnjih poslova EU-a prepoznali su potrebu za koordiniranim djelovanjem kako bi se suprotstavili terorističkim prijetnjama, ali istovremeno su bili svjesni važnosti očuvanja temeljnih vrijednosti EU-a.

Ovaj dogovor naglašava važnost ravnoteže između borbe protiv terorizma i očuvanja demokratskih principa, prava i sloboda građana. EU se suočava s izazovom djelovanja u skladu s vlastitim vrijednostima dok istodobno osigurava sigurnost građana. Jačanje suradnje među državama članicama omogućuje razmjenu informacija, najboljih praksi i resursa kako bi se zajednički suočili s terorističkim prijetnjama.

Uz navedeno, ovakve inicijative također doprinose unaprjeđenju usklađivanja između različitih agencija za provođenje zakona i sigurnosnih službi u državama članicama Europske unije. Spomenuta bolja suradnja omogućuje učinkovito otkrivanje, praćenje i suzbijanje terorističkih aktivnosti koje prelaze nacionalne granice. Ključno je da se takve mjere primjenjuju u skladu s važećim pravnim normama i ljudskim pravima kako bi se osiguralo da borba protiv terorizma ne narušava temeljna prava građana i da se postigne ravnoteža između sigurnosti i slobode. Očuvanje vladavine prava i poštivanje ljudskih prava su ključni principi koji moraju biti središnji u bilo kojem nastojanju za suzbijanje terorizma.¹¹⁰

¹⁰⁹ Ibidem.

¹¹⁰ *Odgovor EU-a na terorizam*, dostupno na: <https://www.consilium.europa.eu/hr/policies/fight-against-terrorism/> (22. 5. 2023.)

4.6. Sprječavanje radikalizacije

Radikalizacija i terorističke prijetnje postale su ozbiljna pitanja, a internetske komunikacijske tehnologije igraju ključnu ulogu u tome. Internet omogućava teroristima brzu i globalnu komunikaciju i neometano širenje ideologije i propagande. Kako bi se spriječilo širenje terorističkog sadržaja na internetu, Europska unija je donijela uredbu u travnju 2021. godine s ciljem borbe protiv terorističkog sadržaja na internetu.

Ova uredba stavlja naglasak na brzu reakciju i učinkovitu suradnju između država članica i pružatelja internetskih usluga. Pružatelji usluga bit će obvezni ukloniti teroristički sadržaj ili onemogućiti pristup takvom sadržaju u roku od sat vremena nakon što prime nalog od nadležnih tijela. Ova mjera ima za cilj suzbijanje brzog širenja terorističke propagande i radikalizacije putem interneta i smanjenje njihove sposobnosti za regrutiranje i mobilizaciju novih članova.

Važno je osigurati ravnotežu između borbe protiv terorističkog sadržaja i zaštite slobode izražavanja i privatnosti korisnika. Upravo zbog toga je važno da se ovakve mjere primjenjuju uz poštivanje pravnih normi i zaštite ljudskih prava.¹¹¹

4.7. Terorizam u EU-u: Teroristički napadi, smrtni slučajevi i uhićenja 2020. godine

Činjenica je da je broj terorističkih napada u Europskoj uniji ostao relativno stabilan tijekom 2020. godine. Međutim, terorističke organizacije i ekstremisti su iskoristili pandemiju COVID-19 kao priliku za širenje svoje propagande i regrutiranje novih članova. Ograničenja putovanja i društvenih kontakata stvorila su posebno povoljno okruženje za digitalnu komunikaciju i radikalizaciju putem interneta.

¹¹¹ Ibidem;

Mnoge terorističke organizacije su preusmjerile svoje napore prema *online* platformama kako bi ciljano komunicirale s potencijalnim regrutima, prenosile svoje ideologije i poticale na djelovanje. Također, porast online aktivnosti i prisutnosti ekstremističkog sadržaja na društvenim medijima predstavlja izazov za vlasti u suzbijanju širenja ekstremističkih ideja i regrutiranja.

Potrebno je naglasiti da iako broj napada nije dramatično porastao, prisutnost terorističkih organizacija na internetu i njihovi pokušaji da iskoriste trenutnu situaciju za daljnje širenje svojih poruka i regrutiranje, svakako predstavljaju ozbiljan izazov za sigurnost i potrebu za nadzorom i prevencijom.¹¹²

U nastavku je rada prikazana analiza terorističkih napada na prostoru EU-a u skoroj prošlosti, točnije analizira se razdoblje 2020. godine i prikazuju se vrste napada, sprječavanje i suzbijanje terorizma, djelovanja protuterorističkih organizacija i njihove aktivnosti povodom terorističkih događanja na ovom prostoru.

¹¹² Terorizam u EU-u: Teroristički napadi, smrtni slučajevi i uhićenja 2020. dostupno: <https://www.europarl.europa.eu/news/hr/headlines/society/20210628STO07262/terorizam-u-eu-u-teroristicki-napadi-smrtni-slucajevi-i-uhicenja-2020> (25. 5. 2023.)

Slika 1. Vjerski terorizam na prostoru EU-a – broj napada, uhićenja i žrtava.

Izvor: Terorizam u EU-u: Teroristički napadi, smrtni slučajevi i uhićenja 2020., dostupno:

https://www.europarl.europa.eu/resources/library/images/20210715PHT08532/20210715PHT08532_original.jpg

(25. 5. 2023.)

Prema EUROPOL-ovom izvješću za 2021. godinu¹¹³ o stanju terorizma u EU-u, zabilježeno je 57 pokušaja terorizma (uspješne, neuspjele i izbjegnute pokušaje) za 2020. godinu, dok ih je godinu ranije bilo 55. Štoviše, od toga su 10 islamski teroristički napadi u Austriji, Njemačkoj i Francuskoj.

Iako islamski teroristi čine samo manji udio, odnosno šestinu (1/6) svih terorističkih napada unutar Europske unije, njihova prisutnost ima značajan utjecaj na posljedice i ozbiljnost terorističkih djela. Oni su odgovorni za više od polovice ukupnih smrtnih slučajeva, odnosno njih 12 i gotovo

¹¹³ Izvješće EUROPOL-a za 2021. godinu, dostupno: <https://www.europol.europa.eu/publications-events/main-reports/european-union-terrorism-situation-and-trend-report-2021-tesat> (25. 5. 2023.)

sve ozljede, njih 47. Navedeno naglašava da islamski teroristički napadi često imaju veći potencijal za nanošenje ozbiljnih šteta i gubitaka u ljudskim životima.

S obzirom na ovakve statističke podatke, važno je da sigurnosne agencije i vlasti Europske unije pažljivo prate i analiziraju aktivnosti islamskih terorističkih skupina i poduzimaju preventivne mjere kako bi spriječili i suzbili njihove napade. To uključuje suradnju, razmjenu informacija i koordinaciju između država članica i pravovremene reakcije kako bi se smanjila šteta koju ovi napadi mogu uzrokovati. Povećanje ukupnog broja smrtnih slučajeva i ozljeda u Europskoj uniji između 2019. i 2020. godine jasno ukazuje na ozbiljnost situacije u vezi s terorizmom. Broj smrtnih slučajeva se udvostručio s 10 u 2019. godini na 21 u 2020. godini, dok je broj ozljeda također povećan s 27 na 54 u istom razdoblju. Ovo povećanje može ukazivati na promjene u taktikama i strategijama terorističkih organizacija, kao i na promjene u sigurnosnim uvjetima i ranjivostima unutar EU-a.

S obzirom na povećanje broja ozljeda i smrtnih slučajeva, ključno je stalno jačanje sigurnosnih mjera, praćenje potencijalno opasnih pojedinaca, organizacija i suradnja između država članica radi suzbijanja terorističkih prijetnji. Također je važno nastaviti razvijati mehanizme prevencije i borbe protiv radikalizacije kako bi se smanjio potencijalni bazen za novačenje terorista.¹¹⁴

U analizi terorističkih napada u 2020. godini u Europi ističu se različite vrste napada i njihovi motivi. Francuska i Španjolska su bile pod utjecajem etnonacionalističkih i separatističkih terorističkih napada, dok su ljevičarske i anarhističke terorističke organizacije ili pojedinci izvršili napade u Italiji. Napadi su često bili usmjereni na privatnu i javnu imovinu, uključujući financijske institucije i državne zgrade.

Također, u 2020. godini su tri države članice EU-a, Njemačka, Belgija i Francuska, doživjele pokušaje terorizma potaknute desničarskim ekstremizmom. Unatoč tome, samo je jedan od tih pokušaja rezultirao uspješno izvedenim napadom.

¹¹⁴ Terorizam u EU-u: Teroristički napadi, smrtni slučajevi i uhićenja 2020. dostupno: https://www.europarl.europa.eu/resources/library/images/20210715PHT08532/20210715PHT08532_original.jpg (25. 5. 2023.)

Navedeni događaji ukazuju na raznolikost terorističkih prijetnji s kojima se suočava Europa i na potrebu za neprekidnim naporima u sprječavanju i suzbijanju terorizma, bilo da je motivacija etnonacionalistička, ljevičarska, anarhistička ili desničarska.¹¹⁵

4.8. Izvršeni i spriječeni džihadistički napadi

Prema izvješćima EUROPOL-a¹¹⁶, gotovo je dvostruko više izvršenih napada u odnosu na spriječene napade na prostoru EU-a u ovom razdoblju.¹¹⁷

Tablica 3. Dopršeni, neuspjeli i spriječeni džihadistički teroristički napadi u EU-u (2017. – 2020.)

Izvor: Izvješće EUROPOLa za 2021. godinu, dostupno: <https://www.europol.europa.eu/publications-events/main-reports/european-union-terrorism-situation-and-trend-report-2021-tesat> (25. 5. 2023.)

	2017.	2018.	2019.	2020.
dopršeni:	10	7	3	10
neuspjeli:	12	1	4	0
spriječeni:	11	16	14	4
ukupno napada:	33	24	21	14

Prema izvješću EUROPOL-a, većina islamskih napada bila je rezultat djelovanja pojedinaca. Zanimljivo je da su čak 4 od 10 uspješnih islamskih napada izveli građani Europske unije. U nekim slučajevima, motivacija za takve napade dolazi od kombinacije ekstremnih ideologija, problema s mentalnim zdravljem i društvene izolacije. Posebno se ističe da pandemija COVID-19 igra važnu

¹¹⁵ Ibidem.

¹¹⁶ Izvješće EUROPOL-a za 2021. godinu, dostupno: <https://www.europol.europa.eu/publications-events/main-reports/european-union-terrorism-situation-and-trend-report-2021-tesat> (25. 5. 2023.)

¹¹⁷ Terorizam u EU-u: Teroristički napadi, smrtni slučajevi i uhićenja 2020. dostupno: https://www.europarl.europa.eu/resources/library/images/20210715PHT08532/20210715PHT08532_original.jpg (25. 5. 2023.)

ulogu u nekim slučajevima, gdje su povećani stres, izolacija i ekonomske teškoće također mogući faktori koji su doprinijeli radikalizaciji i poticanju na terorističke aktivnosti.

Ovakva analiza ukazuje na potrebu za sveobuhvatnim pristupom u borbi protiv islamskog terorizma, koji ne samo da uključuje sigurnosne mjere, već i intervencije za podršku mentalnom zdravlju, suzbijanje radikalizacije i druge socijalne i psihološke aspekte. Osim toga, praćenje i identificiranje pojedinaca koji pokazuju znakove radikalizacije i mogućeg nasilja postaje ključno kako bi se spriječili budući napadi.¹¹⁸

¹¹⁸ Ibidem.

5. REZULTATI

U današnjem svijetu terorizam predstavlja globalni problem s dubokim utjecajem na politiku, sigurnost i društvo u cjelini. Ovaj rad će istražiti različite aspekte terorizma u suvremenom kontekstu, uključujući njegove uzroke, različite manifestacije, posljedice i strategije za njegovo suzbijanje.

Razlozi koji dovode do terorizma su složeni i često uključuju socijalne, ekonomske, političke i religijske faktore. Terorističke organizacije često privlače pojedince koji se osjećaju izoliranim ili isključenim iz društva. Budući da teroristi često opravdavaju djelovanje uvjerenjima, ideologija igra ključnu ulogu.

Terorizam može poprimiti različite oblike, uključujući napade na civile, državne institucije i infrastrukturu, te *cyber* terorizam. Raznovrsnost taktika kojima se koriste teroristi predstavlja izazov u zaštiti društva od ovih prijetnji.

Posljedice terorizma su ozbiljne i dugoročne. Povećava se osjećaj nesigurnosti, ekonomska stabilnost je ugrožena, a države troše značajne resurse na suzbijanje terorizma. Također, terorizam često ostavlja trajne posljedice na mentalno zdravlje pojedinaca i društva u cjelini.

Strategije za suzbijanje terorizma uključuju vojne operacije, suradnju obavještajnih službi, preventivne programe za borbu protiv radikalizacije i diplomatske napore za rješavanje temeljnih uzroka terorizma. Važno je napomenuti da nema univerzalnog recepta za suočavanje s terorizmom i svaka situacija zahtijeva pristup prilagođen specifičnim okolnostima.

Rezultat pokazuje da terorizam u suvremenom dobu predstavlja značajan izazov koji zahtijeva zajedničke napore na međunarodnoj razini. Razumijevanje uzroka, različitih manifestacija i ozbiljnosti posljedica terorizma ključni su za razvoj učinkovitih strategija za njegovo suzbijanje. Istovremeno, važno je poštivati ljudska prava i promicati demokratske vrijednosti kako bismo osigurali da terorizam ne narušava temelje naših društava.

6. RASPRAVA

Analizom praćenja, moguće je identificirati ključne pojmove koji će biti podložni analizi i refleksiji kroz pisanje, uključujući i iznošenje vlastitog stava. Ovaj rad se fokusira na islamski terorizam koji je jedan od najčešćih oblika terorizma.

Središnji cilj islamskih skupina je uspostavljanje islamske države koja bi operirala pod strogim vodstvom islamskog zakona, poznatog kao šerijat. Budući da su uvjereni kako jedini zakonodavac treba biti Bog, takve skupine odbacuju demokraciju i izabrane parlamente.

EUROPOL opisuje džihadizam kao "nasilnu ideologiju koja iskorištava tradicionalne islamske koncepte". Naime, oni opravdavaju nasilje pozivanjem na klasičnu islamsku doktrinu o džihadu, koji se u islamskom zakonu tretira kao religijski koncept borbe. Al-Kaida i tzv. Islamska država predstavljaju značajne primjere džihadističkih grupa.¹¹⁹

Tijekom 2018. godine, većinu napada izvršavale su odrasle osobe i radikalizirane osobe iz matičnih zemalja, a ne strani borci, odnosno oni koji su otputovali u druge zemlje kako bi se pridružili terorističkim grupama.

U 2019. godini, gotovo 60 % napadača posjedovalo je državljanstvo zemlje u kojoj su napadi bili izvedeni. Radikalizacija je ubrzana putem propagande na internetu, dok su terorističke organizacije poput Al-Kaide većinom pružale poticaje za napade, a ne nužno izdavale konkretne naredbe. Iako se često misli da teroristi moraju biti duboko religiozni, EUROPOL je u svojim izvješćima istaknuo suprotno. Teroristi nisu nužno izrazito vjernici, a njihovo znanje o islamu obično se svodi na osnovne informacije. Mnogi od njih ne čitaju Kuran i redovito ne posjećuju džamije.¹²⁰

U 2016. godini primjetan broj osoba prijavljenih zbog terorizma imao je dosje vezan za sitni kriminal. Iz toga se može izvesti zaključak da pojedinci s prethodnim kriminalnim djelima i osobe iz kriminalnih miljea često pokazuju veću sklonost prema radikalizaciji i regrutiranju.

¹¹⁹ Terorizam u EU-u od 2015., dostupno na: <https://www.europarl.europa.eu/news/hr/headlines/priorities/terorizam/20180703STO07127/terorizam-u-eu-u-od-2015> (25. 5. 2023.)

¹²⁰ Ibidem.

"Religija ne mora nužno biti inicijalni ili primarni poticaj za radikalizaciju, već često služi kao prilika za rješavanje osobnih problema. Osobe ovog profila mogu zabludjeti u uvjerenju da će postati heroji izvršavajući terorističke napade," zaključuje Europol. Izvješće Europske policijske agencije za 2020. godinu ukazuje na to da većina terorista spada u mlade dobne skupine. Skoro 70 % izvršitelja terorističkih djela ima između 20 i 28 godina, a 85 % su muškarci.¹²¹

Od 2015. godine, islamske napade izvodili su i pojedinci i skupina. Pojedinci često provode jednostavnije i manje organizirane napade koristeći se noževima, kamionima i pištoljima. S druge strane, skupine se bave kompleksnijim i dobro koordiniranim napadima, primjenjujući automatsko oružje i eksplozive.

U 2019. godini, većina izvedenih ili neuspjelih napada bila je povezana s pojedincima, dok su spriječeni napadi često uključivali više osumnjičenih osoba. Zbog naglašenih emocionalnih reakcija, mete su češće postajale ljudi, umjesto zgrada ili institucija. Teroristi sve više zanemaruju razliku između pripadnika muslimanske vjere i drugih religija, a njihov cilj je često postizanje maksimalnog broja žrtava. Primjerice, napadi su se dogodili u gradovima kao što su London, Pariz, Nica, Stockholm, Manchester, Barcelona ili Cambrils.¹²²

Europolu je 2020. godine prijavljeno ukupno 449 privođenja zbog sumnje na terorizam. Taj je broj znatno niži nego 2019. godine (1004). Pitanje je radi li se o posljedici smanjene terorističke aktivnosti ili smanjenih operativnih kapaciteta tijela kaznenog progona zbog pandemije bolesti COVID-19.

Naime, primjetno je da su ograničenja vezana za pandemiju i zatvaranje javnih prostora za masovna okupljanja, primjerice trgovačkih centara, crkva i stadiona, rezultiralo smanjenim korištenjem eksploziva u terorističkim napadima. Tijekom 2020. godine, teroristi su većinom primjenjivali noževe, vozila i izazivali požare kao sredstva za napade. Upotreba vatrenog oružja je zabilježena jedino u terorističkom napadu ekstremističke desnice u Njemačkoj u veljači i u islamskim napadima u Beču u studenom iste godine.

¹²¹ Terorizam u EU-u od 2015., dostupno na: <https://www.europarl.europa.eu/news/hr/headlines/priorities/terorizam/20180703STO07127/terorizam-u-eu-u-od-2015> (25. 5. 2023.)

¹²² Ibidem.

Usljed povećane upotrebe interneta tijekom pandemije, digitalne zajednice su imale istaknutu ulogu u širenju nasilnog ekstremizma. Nakon što su aplikacije za razmjenu poruka, primjerice *Telegram*, pokušale spriječiti prisutnost terorističkih skupina, islamska propaganda se proširila na raznolike i često manje poznate internetske platforme. Paralelno s tim, desni ekstremisti, osobito mladi pojedinci, sve se više koriste videoigrama i različitim *online* platformama za promoviranje ideologija.

U vrijeme pandemije, islamisti i ekstremisti desnog usmjerenja nastojali su kapitalizirati situaciju oko COVID-19 za propagandu. Usporedno s tim, ekstremisti s lijeve i anarhističke struje su integrirali kritiku vladinih protuepidemijskih mjera u svoje narative.¹²³

"Analiza i temeljita procjena prijetnji, zajedno s usklađenim naporima, iznimno su važni za otkrivanje slabih točaka i suzbijanje terorističkog i ekstremističkog nasilja na internetu i izvan njega", iznio je voditelj Centra za suprotstavljanje terorizmu pri EUROPOL-u, Claudio Galzerano, tijekom prezentacije rezultata godišnjeg izvješća Europske policijske agencije pred članovima Odbora za građanske slobode 22. lipnja 2021. godine.

6.5. Borba EU-a protiv terorizma

Na nacionalnoj i europskoj razini poduzimaju se razne protuterorističke mjere s ciljem poboljšanja djelotvornosti i suradnje između država EU-a, stoga su sve veće provjere na njihovim granicama, a prisutne su i veća suradnja u redovima pravosuđa i policije, sprječavanje financiranja, odnosno svih mjera protiv radikalizacije i organiziranog kriminala.

Agencija Europske unije dobiva veće ovlasti jer se ista suočava s terorizmom i međunarodnim kriminalom. Europski centar za borbu protiv terorizma osnovao je specijalizirane odjele protiv borbe svih vrsta terorizma početkom 2016. godine. U posebnim slučajevima razmjenjuje podatke s privatnim tvrtkama i može od društvenih mjera zatražiti uklanjanje stranica Islamske države.

¹²³ Istanbulska konvencija: Sve države članice moraju je ratificirati bez odgode, poručili zastupnici; Europska komisija; priopćenje za tisak, 13. rujna 2017., dostupno na: https://www.europarl.europa.eu/pdfs/news/expert/2019/11/press_release/20191121IPR67113/20191121IPR67113_h r.pdf (25. 5. 2023.)

Europski parlament je u srpnju 2017. godine osnovao Odbor za protuterorizam kako bi poboljšao protuterorističke mjere. Zastupnici su u zasijedanju pozvali Komisiju da predloži izvješće s konkretnim mjerama kako bi prema tome uvrstili novi zakonodavni prijedlog.¹²⁴

¹²⁴ Ibidem;

7. ZAKLJUČAK

Terorizam postaje jedna od najvećih sigurnosnih prijetnji na prostoru EU-a. Novija istraživanja pridonose lakšem razumijevanju ovog fenomena, prikazujući najvažnije smjernice svih vrsta terorizma, a što na kraju može pokazati kvalitetnije preventivne programe.

Islamski je terorizam je postao sve veća prijetnja suvremenom društvu. Unatoč općem opadanju broja terorističkih napada, islamski napadi izazivaju sve veći broj žrtava. Razdoblje nakon 2015. godine može se smatrati prekretnicom u evoluciji džihadističkog terorizma, označavajući novu eru u ovom načinu terorističkih aktivnosti.

Navedeni trend ukazuje na potrebu za pažljivim praćenjem i učinkovitim mjerama za sprječavanje i suzbijanje terorizma. Sveobuhvatan pristup koji uključuje suradnju među državama, jačanje obavještajnih kapaciteta, prevenciju radikalizacije, educiranje javnosti o rizicima i načinima zaštite od terorističkih prijetnji, postaje ključan za očuvanje sigurnosti i stabilnosti u društvu.

Ovo razdoblje obilježila su migrantska kretanja u kojima se stvara prilika za povratak islamskih boraca i svih koji su prisustvovali obukama u Islamskoj zemlji. Omogućeno im je širenje po europskim državama i nasilno nametanje uvjerenja, stoga države EU-a imaju zadatak neprestano ulaganje velikih napora u prevenciji džihadističkog terorizma.

Iznimno važan preokret u Europskoj sigurnosnoj politici izazvala je Ekspanzija džihadističkog terorizma početkom 2016. godine, a kao najbolji primjer se može istaknuti govor predsjednika Europske komisije Jeana-Claudea Junckera. Naime, Jean-Claude Juncker je 13. rujna 2017. godine najavio „Aksijski plan za potporu zaštiti javnih prostora i financijska sredstva od 100 mil. eura za potporu gradovima koji ulažu u sigurnosna rješenja da bi se spriječio val terorizma s kojim je Europa suočena“.

Europska komisija od država članica po pitanju terorizma traži: razvijanje prostornog uređenja, urbanog planiranja, razvoj sigurnosti kroz kreiranje odnosno ulaganje u otpornost građevina i infrastrukture gdje se nalaze ljudi, standardizaciju postupka i tehničkih zahtjeva za povećanje urbane sigurnosti ljudi. Štoviše, radi se i na jačanju i izgradnji većih lokalnih zajednica, što uključuje povećanu svijest o rizicima i izgradnju otpornosti društva, a također se traži i

interoperabilnost koja obuhvaća međusektorsku sposobnost prema sigurnosnim prijetnjama, osobito na javnim mjestima. Sljedeća stavka koja se traži je i analiza pojedinca i podrška u komunikaciji među ljudima čiji je cilj sprječavanje podijeljenosti koja dovodi do radikalizacije i kriminalnih radnji. Osim toga, Europska komisija očekuje i *cyber* sigurnost koja podrazumijeva kibernetičku zaštitu.

Posebno je zabrinjavajuća činjenica da suvremeni svijet ne postiže jednakost kada se radi o generičkom poimanju terorizma. Do danas još uvijek ne postoji ujednačena definicija terorizma koja bi trebala biti jedinstvena i svima prihvatljiva, a navedeno je posljedica različitih političkih gledišta i interesa.

Svaka država na različit način odgovara na političko nasilje i terorizam. Odgovor na nasilje se zasniva na osobnim interesima, a ne prema definiranim kriterijima.

Iako jedna populacija ljudi teroriste gleda kao stvarne teroriste, a druga ih populacija percipira kao nacionalne heroje i ratnike, upravo su različiti, političkim interesima motivirani pogledi na terorizam, jedan od izvora njegove moći. Spomenuto pokazuje kako još uvijek nije postignuta suglasnost na međunarodnoj razini o strategijama suzbijanja terorizma koji je jedna od najopasnijih ugrožavajućih pojava novog doba, a ne treba zanemariti da se radi i o političkoj pojavi novog doba.

8. LITERATURA

- Baudrillard, J. (2003). *Duh terorizma*. Zagreb: Meander, str. 10.
- Baudrillard, J. (2003). *Duh terorizma*. Dubrovnik: Biblioteka Karantena, str. 10–11.
- Becker, J. (1978). *The story of the Baader-Meinhoff Gang*. London, str. 353.
- Bilandžić, M. (2010). *Sjeme zla – elementi sociologije terorizma*. Zagreb: Plejada.
- Borovac, L., (2015). *Džihadijski terorizam u Europi u razdoblju prije i nakon velikog migrantskog vala*, dostupno na: <https://cpi.gov.hr/UserDocsImages/konferencije/IDVPS/VII/zbornik/MUP%20zbornik%20radova%207%20-%203%20Borovec.pdf> (20. 5. 2023.)
- Bušljeta Tonković, A. (2014). *Suvremeni terorizam – globalna sigurnosna prijetnja i/ili oblik antiglobalizacijskog djelovanja*, Institut društvenih znanosti „Ivo Pilar“, Područni centar Gospić, 1–2, str. 277–292., dostupno na: [file:///C:/Users/WIN10/Downloads/Mostariensia_18_1-2%20\(1\)%20-%20Page%20279-294%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/WIN10/Downloads/Mostariensia_18_1-2%20(1)%20-%20Page%20279-294%20(1).pdf) (5. 7. 2023.)
- Butorac, K. (2012). *Psihološki i organizacijski pristupi samoubilačkom terorizmu*.
- Derenčinović, D. (2007). *Ogledi o terorizmu i antiterorizmu*. Zagreb: Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu.
- Dukovski, D. (1999). *Usud Europe*. Pula: C.A.S.H.
- EU Terrorism Situation & Trend Report (TE-SAT), dostupno na: <https://www.europol.europa.eu/publications-events/main-reports/tesat-report> (20. 5. 2023.)
- European Union Terrorism Situation and Trend Report 2007. – 2019.. dostupno: <https://www.europol.europa.eu/publications-events/main-reports/tesat-report> (20. 5. 2023.)
- Haralambos, M., Holborn, M. (2002). *Sociologija, teme i perspektive*. Zagreb: Golden marketing.
- *Infografika – Terorizam u EU-u: činjenice i brojke*, dostupno: <https://www.consilium.europa.eu/hr/infographics/terrorism-eu-facts-figures/> (16. 5. 2023.)
- Istanbulska konvencija: Sve države članice moraju je ratificirati bez odgode, poručili zastupnici; Europska komisija; priopćenje za tisak, 13. rujna 2017., dostupno:

https://www.europarl.europa.eu/pdfs/news/expert/2019/11/press_release/20191121IPR67113/20191121IPR67113_hr.pdf (25. 5. 2023.)

- Izvješće EUROPOL-a za 2021. godinu, dostupno: <https://www.europol.europa.eu/publications-events/main-reports/european-union-terrorism-situation-and-trend-report-2021-tesat> (25. 5. 2023.)
- Izvješće EUROPOL-a za 2021. godinu, dostupno: <https://www.europol.europa.eu/publications-events/main-reports/european-union-terrorism-situation-and-trend-report-2021-tesat> (25. 5. 2023.)
- Kukić, S. (2015). *Metodologija znanstvenog istraživanja*. Sarajevo: Sarajevo publishing.
- Lapaš, D. (2014). *Intervju*. Zagreb: Katedra za međunarodno pravo. Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu.
- Lutz, J. M. i Lutz, B. J. „*Democracy and Terrorism*“, Perspectives on Terrorism, a journal of the Terrorism Research Initiative and the Center for Terrorism and Security Studies,.., str. 4.
- Lutz, J. M. i Lutz, B. J. (2004). *Global Terrorism, Terrorism: Origins and Evolution, 2005. i Terrorism in America, 2007.*
- Međunarodni simpozij na temu “ *Terorizam i sigurnost u 21. stoljeću : Jugoistočna Europa i svijet* “, (2002.), Zagreb.
- *Odgovor EU-a na terorizam*, dostupno: <https://www.consilium.europa.eu/hr/policies/fight-against-terrorism/> (20. 5. 2023.)
- Šegović, S. (2006). *Antiterorizam - između sigurnosti i demokracije*. Split: Pravni Fakultet u Splitu.
- Šegović, S. (2002). *O ratnim ovlastima Predsjednika SAD-a nakon terorističkog napada*. Zagreb.
- Terorizam – zaključak EUROPOL-a, dostupno na: <https://www.europol.europa.eu/publications-events/publications/changes-in-modus-operandi-of-islamic-state-revisitedž> (25. 5. 2023.)
- Terorizam u EU-u od 2015., dostupno: <https://www.europarl.europa.eu/news/hr/headlines/priorities/terorizam/20180703STO07127/terorizam-u-eu-u-od-2015> (25. 5. 2023.)

- Terorizam u EU-u: Teroristički napadi, smrtni slučajevi i uhićenja 2020. dostupno: <https://www.europarl.europa.eu/news/hr/headlines/society/20210628STO07262/terorizam-u-eu-u-teroristicki-napadi-smrtni-slucajevi-i-uhicenja-2020> (25. 5. 2023.)
- Terrorism Situation and Trend Report 2019 (TE-SAT), dostupno na: <https://www.europol.europa.eu/publications-events/main-reports/terrorism-situation-and-trend-report-2019-te-sat> (20. 5. 2023.)
- Yunus, M. (2009). *Za svijet bez siromaštva: Socijalna poduzeća i budućnost kapitalizma*. Zagreb: V.B.Z., str. 212.
- Venner, D. (2005). *Povijest terorizma*. Zagreb: Alfa.

9. POPIS TABLICA

<i>Tablica 1.</i> Ukupni broj terorističkih napada na prostoru EU-a u razdoblju od 2007. do 2019. godine	30
<i>Tablica 2.</i> Prosjek - najveći i najmanji broj terorističkih napada - usporedba prije i nakon migrantske krize (2015. godina)	33
<i>Tablica 3.</i> Dovršeni, neuspjeli i spriječeni džihadistički teroristički napadi u EU-u (2017. – 2020.)	45

10. POPIS SLIKA

Slika 1. Vjerski terorizam na prostoru EU – broj napada, uhićenja i žrtava 43

11. SAŽETAK

Terorizam – prijetnja nacionalnoj sigurnosti u suvremenom dobu

Terorizam je jedna od najvećih opasnosti u suvremenom svijetu. U kontekstu nacionalne sigurnosti terorizam predstavlja prijetnju koju je potrebno promatrati u konvencionalnom i u hibridnom obliku djelovanja. Zatim je kroz analize rizika potrebno koncipirati sustav prevencije i suzbijanja terorizma, saniranja i oporavka štete nastale terorističkim djelovanjem u funkciji očuvanja kontinuiteta poslovanja i zaštite kritične nacionalne infrastrukture. Zbog toga će istraživanje u ovom radu biti usmjereno prema analiziranju terorizma u današnjem kontekstu, njegovu financiranju i praćenje ekonomskih posljedica terorističkih aktivnosti na prostoru EU-a. Terorizam je jedna od najvećih opasnosti u suvremenom svijetu. U kontekstu nacionalne sigurnosti terorizam predstavlja prijetnju koju je potrebno promatrati u konvencionalnom i u hibridnom obliku djelovanja. Zatim je kroz analize rizika potrebno koncipirati sustav prevencije i suzbijanja terorizma, saniranja i oporavka štete nastale terorističkim djelovanjem u funkciji očuvanja kontinuiteta poslovanja i zaštite kritične nacionalne infrastrukture. Zbog toga će istraživanje u ovom radu biti usmjereno prema analiziranju terorizma u današnjem kontekstu, njegovu financiranju i praćenje ekonomskih posljedica terorističkih aktivnosti na prostoru EU-a. Terorizam je jedna od najvećih ugroza u suvremenom svijetu.

Ključne riječi: terorizam, sigurnost, nacionalna sigurnost, suvremene prijetnje, financiranje terorizma, žrtve, teroristi.

SUMMARY

Terrorism - a threat to national security in the modern age

Terrorism is one of the biggest threats in the modern world. In the context of national security, terrorism represents a threat that needs to be seen in both conventional and hybrid forms of action. Then, on the basis of the risk analysis, it is necessary to design a system for the prevention and suppression of terrorism, as well as for the remediation and recovery of damage caused by terrorist activity in order to preserve business continuity and protect critical national infrastructure. Therefore, the research in this paper will be directed towards analyzing the context of terrorism today, as well as its financing and monitoring the economic consequences of terrorist activities in the EU. Terrorism is one of the biggest threats in the modern world. In the context of national security, terrorism represents a threat that needs to be seen in both conventional and hybrid forms of action. Then, on the basis of the risk analysis, it is necessary to design a system for the prevention and suppression of terrorism, as well as for the remediation and recovery of damage caused by terrorist activity in order to preserve business continuity and protect critical national infrastructure. Therefore, the research in this paper will be directed towards analyzing the context of terrorism today, as well as its financing and monitoring the economic consequences of terrorist activities in the EU.

Keywords: *Terrorism, Security, National Security, Contemporary Threats, Terrorist Financing, Victims, Terrorist.*

12. ŽIVOTOPIS

OSOBNJE INFORMACIJE Ivan Polić

📍 Orah 2, Vrgorac, 21276, Hrvatska

☎ 091-985-7254

✉ i.polic1993@gmail.com

Spol Muško | Datum rođenja 07.12.1993. | Državljanstvo Hrvatsko

RADNO ISKUSTVO

- 02.06.2014 - 03.08.2020. **MINISTARSTVO UNUTARNJIH POSLOVA RH**
POLICIJSKI SLUŽBENIK – OBAVLJAO POSLOVE IZ DOMENE PROMETNE
POLICIJE, SPECIJALIZIRAN ZA OBAVLJANJE OČEVIDA TEŠKIH I LAKIH
PROMETNIH NESREĆA TE PROMETNIH NESREĆA SA POGINULIM
OSOBAMA.
PPRP SPLIT
- 03.08.2020.-14.12.2022. **MINISTARSTVO UNUTARNJIH POSLOVA RH**
POLICIJSKI SLUŽBENIK – OBAVLJAO POSLOVE IZ DOMENE PROMETNE I
TEMELJNE POLICIJE, SPECIJALIZIRAN ZA OBAVLJANJE OČEVIDA TEŠKIH I
LAKIH PROMETNIH NESREĆA TE PROMETNIH NESREĆA SA POGINULIM
OSOBAMA
PGP VRGORAC
- 14.12.2022.-01.02.2023. **MINISTARSTVO UNUTARNJIH POSLOVA RH**
VOĐA OPHODNJE – OBAVLJAO POSLOVE IZ DOMENE PROMETNE I
TEMELJNE POLICIJE, SPECIJALIZIRAN ZA OBAVLJANJE OČEVIDA TEŠKIH I
LAKIH PROMETNIH NESREĆA TE PROMETNIH NESREĆA SA POGINULIM
OSOBAMA, OVLAŠTEN KAO MENTOR NOVIM VJEŽBENICIMA
PGP VRGORAC
- 01.02.2023.- **MINISTARSTVO UNUTARNJIH POSLOVA RH**
VOĐA OPHODNJE – OBAVLJA POSLOVE SUKLADNO STRATEŠKOJ
PROCJENI ODNOSNO POSTUPA PREMA POČINITELJIMA TEŠKIH
KAZNENIH DJELA, OBAVLJA POSLOVE IZ DOMENE NEOVLAŠTENOG
POSJEDOVANJA I TRGOVINE DROGAMA, KRIJUMČARENJE LJUDI I SL.

TIJEKOM OBAVLJANJA SLUŽBE VIŠE PUTA NAGRAĐIVAN OD STRANE
NAČELNIKA POLICIJSKE UPRAVE TE GRADA VRGORCA, 28.09.2023.
GODINE PREDLOŽEN ZA GODIŠNJU NAGRADU OD STRANE
PREDSJEDNIKA REPUBLIKE HRVATSKE

Vozačka dozvola B i A kategorija

Strani jezici Engleski

13. IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

SVEUČILIŠTE U SPLITU

Sveučilišni odjel za forenzične znanosti

Izjava o akademskoj čestitosti

Ja, Ivan Polić, izjavljujem da je moj diplomski rad pod naslovom TERORIZAM – PRIJETNJA NACIONALNOJ SIGURNOSTI U SUVREMENOM DOBU rezultat mojega vlastitog rada, da se temelji na mojim istraživanjima te da se oslanja na izvore i radove navedene u bilješkama i popisu literature. Nijedan dio ovoga rada nije napisan na nedopušten način, odnosno nije prepisan bez citiranja i ne krši ničija autorska prava.

Izjavljujem da nijedan dio ovoga rada nije iskorišten u nijednom drugom radu pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj, obrazovnoj ili inoj ustanovi.

Sadržaj mojega rada u potpunosti odgovara sadržaju obranjenoga i nakon obrane uređenoga rada.

Split, 24. 8. 2023. godine

Potpis studenta: _____

